

MARINEBLAD

NUMMER 5 | AUGUSTUS 2019 | JAARGANG 129

KVMO

**CHINA
SPECIAL**

De opkomst van China

CHINA:
nagel aan de
doodskist van
de NAVO?

PAX SINICA
in de Zuid-
Chinese Zee

COLUMN
Boeke over
het conflict tussen
Iran en de VS

Inhoud

4

10

6

17

COLUMNS

- 3 **VOORZITTER KVMO**
23 **SERGEI BOEKE**

ACTUEEL / KENNIS

- 4 **INLEIDING
DE CHINEZEN KOMEN!**
Marion Lijmbach
- 6 **OMGANG MET CHINESE
BELANGEN BEPAALD
GEEN KINDERSPEL**
Robin Middel
- 10 **CHINA: NAGEL AAN DE
DOODSKIST VAN DE NAVO?**
Jonathan Holslag
- 17 **CHINA EN HET WESTEN:
DRIEMAAL BLIND**
Flip de Heer
- 20 **DE PAX SINICA IN
DE ZUID-CHINESE ZEE**
Jeroen Franken
- 24 **HANDELSRELATIE MET
CHINA VERGT EEN MARITIEME
STRATEGIE OP WERELDNIVEAU**
Rob Verkerk en Roel de Graaf

MENSEN / ACTIVITEITEN

- 28 **REÜNIE 75 JAAR
VROUWEN BIJ
DE MARINE**
- 29 **DEFENSIE-CAO
IS EEN FEIT**
- 31 **IN MEMORIAM**

VASTE RUBRIEKEN

- 9 **CARTOON**
- 19 **BOEK-
SIGNALEMENTEN**
- 27 **IN BEELD**
- 30 **KVMO ZAKEN**
64-Jarigendag KVMO

Marineblad is een uitgave van
de Koninklijke Vereniging
van Marineofficieren

ISSN: 0025-3340

Hoofredactie:
KTZ ing. M.E.M. de Natris
mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Eindredactie
mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Artikelencommissie
drs. A.A. Bon, LTZ1 (TD) ing. J.M.T. Bongartz,
KLTZ (LD) mr.dr. M.D. Fink, LTZ 1 (LD) C.F.L.
Ghijzen, LTZ1 (TD) F.G. Marx MSc., KLTZ (TD)
dr. ir. W.L. van Norden, dr. A.J. van der Peet,
LTZ 1 dr. R.M. de Ruiter, KOLMARN
R.A.J. de Wit

Medewerkers:
mw. drs. Z. Borgeld-Guman, mr. S. Boeke,
dr. J. Holslag, KLTZ (TD) H. Boomstra (cartoon),
MCD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving
Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk
Wilco Art Books
Vanadiumweg 8
3812 PZ Amersfoort

Advertenties
070-383 95 04

Abonnementen
Voor leden van de KVMO is het Marineblad
gratis. Informatie over het lidmaatschap van
de KVMO staat op: **www.kvmo.nl** onder
'FAQ'.
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50
(buitenland) per jaar.

Copyright Marineblad
Overname van artikelen is enkel toegestaan
na schriftelijke toestemming van de redactie
en onder uitdrukkelijke vermelding van de
bron. Artikelen in het Marineblad vertolken
niet noodzakelijk de visie van het hoofd-
bestuur van de Koninklijke Vereniging van Ma-
rineofficieren of van de redactie. De inhoud
van artikelen blijft geheel voor verantwoor-
ding van de auteur(s). Richtlijnen voor het
schrijven en aanleveren van artikelen zijn in te
zien op **www.kvmo.nl** onder 'Marineblad'.

Adreswijziging
Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of **info@kvmo.nl**

foto cover:
Het Chinese vliegkampschip Liaoning in de
Zuid-Chinese Zee, april 2018. (Li Bin/China
Military Online)

De KVMO maakt deel uit van de

Column

Op 5 september a.s. vindt in Rotterdam voor de 10de keer de Johan de Witt-Conferentie plaats. Het thema dit jaar is China. De redactie van het Marineblad heeft in samenwerking met de organisatie dit themanummer over China samengesteld. Voor de deelnemers aan de *serious game* is dit nummer een goede voorbereiding. Maar los daarvan maken actuele ontwikkelingen dat een China-special relevant is voor alle lezers van het Marineblad.

Zo is China een belangrijke handelspartner van Nederland. In 2017 bedroeg de export meer dan 11 miljard euro en de import meer dan 36 miljard. Naast de grote Chinese containerschepen die geregeld de Rotterdamse haven aandoen is er sinds anderhalf jaar een rechtstreekse treinverbinding tussen China en Rotterdam. Via deze nieuwe 'Zijderoute' kunnen containers in 15 dagen naar Nederland vervoerd worden. Dit is drie keer sneller dan per schip en goedkoper dan per vliegtuig. Aan de andere kant zien we dat China uit eigen nationale belang bezig is zijn geopolitieke invloed wereldwijd te vergroten. Bekende voorbeelden hiervan zijn de miljarden die het investeert in Afrika en het overnemen van de Griekse containerhaven Piraeus. China deinst ook niet (meer) terug voor vlagvertoon in Europese wateren. Onlangs bracht het Chinese marineschip Xi An 153 een bezoek aan Rotterdam. Het schip was op instigatie van de Chinese ambassadeur naar Nederland gekomen. Op die bewuste dag stond uren voordat de Xi An arriveerde een grote groep Chinezen met Chinese vlaggen op de Parkkade. Een paar jaar ervoor hadden enige Chinese fregatten de Rotterdamse haven aangedaan. En vorig jaar stuurde de Volksrepubliek een aantal oorlogsschepen naar de Middellandse - en Baltische Zee om daar samen met de Russen deel te nemen aan een grootscheepse oefening. De Chinese vaartuigen werden tijdens hun doorvaart door Het Kanaal en over de Noordzee begeleid door Britse, Belgische, Deense en Nederlandse oorlogsschepen.

We zullen er aan moeten wennen dat China naast een (goede) handelspartner ook een grootmacht wil zijn, die zijn stempel wereldwijd zal willen drukken, onder meer met zijn snel groeiende krijgsmacht. De verwachting is dat China in 2030 een vloot heeft met vijfhonderd fregatten. Dat is veel meer dan de totale Amerikaanse vloot van zo'n 350 schepen. Een dergelijke vloot heeft men niet nodig om de eigen kustwateren te beschermen. In de eigen regio laat China zich reeds gelden door in de internationale wateren in de Zuid-Chinese Zee kunstmatige eilanden aan te leggen ter bescherming van de Chinese belangen. Een eerste aanwijzing van wat China wil gaan doen met zijn grote krijgsmacht?

In 2021 gaat er waarschijnlijk een Brits vlootverband met aan het hoofd het vliegkampschip HMS Queen Elizabeth naar 'De Oost'. Het is niet ondenkbaar dat bevriende naties, waaronder Nederland, hiervoor ook een schip zullen leveren. Dit zal een operationeel interessante, maar ook mooie reis zijn voor de desbetreffende bemanning. Je gaat immers óók naar de marine om iets van de wereld te zien. Het vlootverband zal ongetwijfeld gebruik gaan maken van het recht op vrije doorvaart, Mare Liberum, in de Zuid-Chinese Zee. Ik ben benieuwd of onze Chinese handelspartner dan net zo enthousiast reageert op dit bezoek als bij zijn bezoeken aan onze wateren.

Ik wens u veel leesplezier.

www.kvmo.nl

China is bezig aan een opmars die zijn weerga niet kent en het Westen staat erbij en kijkt ernaar. Al ruim 30 jaar lang lijken we onze ogen te sluiten voor de alomvattende Chinese strategie die ertoe moet leiden dat China de supermacht van de 21ste eeuw wordt, als het dat al niet is. China als wereldleider op economisch, militair en politiek gebied. Een zwartgallige gedachte?

De Chinezen komen!

Minder naïviteit, meer waakzaamheid

Wie de bijdragen in deze China-special leest kan er niet omheen dat de invloed van Beijing vormen begint aan te nemen die het noodzakelijk maken om in beweging te komen, willen we in het Westen verzekerd blijven van onze vrijheid van leven, denken en handelen. Alvorens de opbouw van deze special te schetsen volgt hieronder een korte algemene inleiding op het thema 'China'.

Nederland en China

Het kabinet. Tot voor kort leek het alsof het thema 'China' in ons land nauwelijks in de belangstelling stond. Op politiek niveau, noch op militair en economisch niveau lagen strategieën klaar. Hierin is nu snel verandering aan het komen. De Nederlandse regering heeft afgelopen mei een Chinastrategie het licht doen zien. Hierin gaat het kabinet op zoek naar een balans in de relatie met Beijing:

'Het [kabinet] wil op basis van gedeelde belangen met China samenwerken, met oog voor ideologische verschillen. ... Nederland wil samenwerken met China op thema's als klimaatverandering en energie, SDG's [Sustainable Development Goals, red], epidemiebestrijding, circulaire economie en verduurzaming, ouderenzorg, landbouw/voedsel en logistiek/transport. Maar we moeten ook oog hebben voor bijvoorbeeld (economische) veiligheid, cyberspionage, beïnvloeding en onze normen en waarden...Nederland kan zijn doelstellingen niet alleen bereiken. We trekken bij voorkeur gezamenlijk op met de EU en hebben ook gelijkgezinde partners in Noord-Amerika, Azië en Oceanië hard nodig. Samenwerking is verder van belang binnen het Koninkrijk en tussen de verschillende spelers in Nederland.'¹

Op het gebied van onze nationale veiligheid concentreren de inspanningen van de Nederlandse regering zich op het beheersbaar maken en houden van de (digitale) dreigingen vanuit China, door het 'verbeteren van de informatiepositie en informatiedeling, stimuleren van bewustwording, vergroten van kennis, inzetten op maatregelen ter verdediging, verbinden van economie en veiligheid, verbeteren van de digitale aanpak en internationale samenwerking'.

Het adviesorgaan van de regering. Een maand later verscheen de nota 'China en de strategische opdracht voor Nederland in Europa', opgesteld door de Adviesraad Internationale Vraagstukken, het adviesorgaan van de Nederlandse regering wat betreft het buitenlands beleid. Dit advies concentreert zich op de relatie tussen de EU en China. Kern van het advies is dat Nederland en de EU strategischer moeten denken en optreden ten aanzien van China. De rol die Nederland hierin kan spelen is de onder-

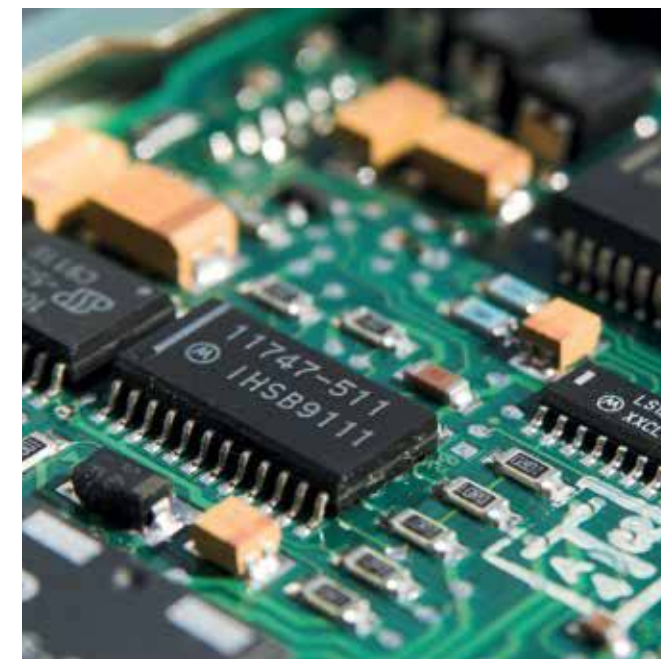
linge verschillen tussen EU-lidstaten ten aanzien van China te overbruggen. De Raad komt hiertoe met 10 aanbevelingen aan het kabinet.²

De politiek. Ook politieke partijen laten zich niet langer onbetuigd, hoewel lang niet iedere partij een uitgebreide nota of analyse aan China heeft gewijd. Wie dat wel hebben gedaan zijn de VVD, Groen Links en in mindere mate D66 en het CDA. Hoewel in de analyses andere accenten worden gelegd lopen de partijen op drie belangrijke punten niet eens zo heel ver uiteen op dit thema: het versterken en uitdragen van de eigen (Westerse) waarden, de nadruk op wederkerigheid en het belang van nauwe samenwerking binnen de EU komen in alle stukken terug.

Het bedrijfsleven. Vanuit het bedrijfsleven komen eensluidende geluiden, hoewel daar de handelsdeur naar China nadrukkelijker wordt opengehouden, zonder daarbij - in eigen bewoordingen - naïef te willen zijn. De branchevereniging FME, waarbij meer dan 2000 bedrijven in de technologische industrie zijn aangesloten kwam kort voor de Chinanotitie van het kabinet met een eigen strategie. Het stelt zichzelf 3 opdrachten: '(1) het versterken en bestendigen van de Nederlandse en Europese high-tech concurrentiekracht, met name op het gebied van digitalisering en innovatieve technologieën zoals AI; (2) een meer open en wederkerige handelsrelatie met China door binnen Europa de krachten te bundelen; en (3) een passende en gerichte aanpak van veiligheidsrisico's.'³

De opbouw van deze China special

Robin Middel, eigenaar van Maritiem pr-bureau Havana Blue en een van de medeorganisatoren van de Conferentie, licht in 'Omgang met Chinese belangen bepaald geen

De inzet van het kabinet tegen cyber dreigingen, (onder meer vanuit China) richten zich op zaken als het verbeteren van de informatiepositie en informatiedeling, het stimuleren van bewustwording en op het verbeteren van de digitale aanpak. (pixabay.com)

kinderspel' de Serious Game toe die op donderdag 5 september in Rotterdam plaatsvindt in het kader van de 10^e Johan de Witt Conferentie. Hij schetst de context van de game, die aanleiding is geweest voor deze China-special.

Vervolgens toont dr. Jonathan Holslag, politicoloog en China-kenner, in het hoofdartikel 'China: nagel aan de doodskist van de NAVO?' aan dat het de hoogste tijd is voor de Westerse alliantie om zich grondig te beraden op de toekomst. Hij is heel duidelijk over de te nemen stappen richting China en deze gaan verder dan het versterken van militaire macht: 'De Noord-Atlantische gemeenschap [de EU en de NAVO, red] moet de economische afhankelijkheid reduceren, moet een einde maken aan de onevenwichtige partnerschappen, moet daarvan gebruik maken om de eigen economie te versterken, moet een betere sociale cohesie opbouwen, moet meer macht in het algemeen vergaren en klaar staan voor een periode van turbulentie en aanpassing.' Met andere woorden: pas als het Westen zijn eigen kernwaarden heeft herontdekt en daar naar handelt is het in staat China te weerstaan.

Dr. Flip de Heer, sinoloog en oud-ambassadeur in China, benadert in zijn essay 'China en het Westen: driemaal blind' het thema vanuit Chinees perspectief en houdt het Westen een spiegel voor: 'De droom van een onverzadigbare Chinese markt en de onuitputtelijke kansen die dit fenomeen alle marktpartijen leek te bieden, deed velen de signalen missen dat de fundamentele doelstellingen van Peking niet waren veranderd.'

In 'De Pax Sinica in de Zuid-Chinese Zee' gaat KTZ b.d. ir. Jeroen Franken, oud-defensie attaché in China, in op ontwikkelingen in en rond de Zuid-Chinese Zee en de relevantie daarvan voor ons land: 'De Zuid-Chinese Zee met een veilige en onbeperkte vrije doorvaart is niet alleen voor de open Nederlandse economie van essentieel belang maar ook voor zijn algemeen belang inzake de handhaving van de internationale rechtsorde.'

Inzoomend op die economische belangen, constateren LGENMARN b.d. Rob Verkerk, voorzitter Nederland Maritiem Land en ing. Roel de Graaf, directeur Netherlands Maritime Technology, dat de Nederlandse maritieme sector 'op zijn minst een stilliger houding [moet] aannemen richting onze Chinese business partners en de lange termijn continuïteit van onze eigen thuisbasis, de maritieme sector in Nederland en Europa, moet koesteren en bestendigen.' Ze roepen op tot waakzaamheid.

drs. M.L.G. (Marion) Lijmbach is hoofdredacteur van het Marineblad.

Noten

- 1 Kamerbrief behorend bij de aanbieding van de Beleidsnotitie 'Nederland-China: een nieuwe balans' van 15 mei 2019.
- 2 'China en de strategische opdracht voor Nederland in Europa', Adviesraad Internationale Vraagstukken, 23 juni 2019.
- 3 'Kansenbril ophouden, zonder naïef te zijn', FME Visie - China strategie, 14 mei 2019.

Jubileumeditie Johan de Witt Conferentie 2019 in het teken van China

Omgang met Chinese belangen bepaald geen kinderspel

Dit jaar organiseert de KIM-alumni vereniging in samenwerking met Stichting P3M voor de tiende keer de Johan de Witt Conferentie.¹ Deze jubileum-editie staat in het teken van een 'Serious Game', met de Chinese belangen in het maritieme domein in de hoofdrol. De essays in dit Marineblad, die in samenwerking met de KVMO tot stand kwamen, vormen een opmaat voor deze conferentie.

Wereldwijde discussie

Tijdens een eerdere Johan de Witt Conferentie (2013) werden al zienswijzen over de Chinese aspiraties gedeeld, onder andere door de Chinese generaal Ching. Deze liet op niet mis te verstane wijze de visie vanuit Chinees perspectief doorklinken. De Chinese activiteiten op het wereldtoneel zoals toen belicht, zijn sindsdien echter onmiskenbaar toegenomen. China manifesteert zich in de luvte van de Russen en ook steeds nadrukkelijker in cyberspace. Een wereldwijde discussie daarover is nu duidelijk zichtbaar, als het gaat om de integratie van Chinese componenten in de vitale digitale infrastructuur.

Maritieme belangen

De Nederlandse handel met China neemt ondertussen al jaren toe. Grote schepen met containers uit China, meren regelmatig af in de Rotterdamse haven. De havens tussen beide landen werken steeds meer samen. Sinds China's openstelling in 1978 is het aandeel in de wereldeconomie gegroeid; van 1,5% toen naar 15% in 2017. Nederland exporteert jaarlijks voor € 11 mld. naar China. Een groot gedeelte van die export gaat over zee. Nederland is daarbij van oudsher een voorvechter van de vrije doorvaart voor alle landen, zoals Hugo de Groot dat

al in zijn *Mare Liberum* beschreef. Daarbij moeten we ons realiseren dat Nederland enerzijds steeds meer afhankelijk is van China, als het om de groeiende handelsbelangen gaat. Anderzijds gaat de expansiedrift juist ten koste van deze vrije doorvaart op zee.

Wij-zij houding

Defensie is altijd het verlengstuk van de buitenlandse betrekkingen. Daar waar wij vanuit ons maritiem militaire perspectief de opbouw van de marinevloot bezien, kunnen we niet spreken van een wij-zij houding als het gaat om onze diplomatieke relatie met China. *Mare Liberum* staat daar wellicht wat verder vanaf. Dit werd duidelijk bij de presentatie van de China Strategie op 15 mei jongstleden. De minister van Buitenlandse Zaken sprak daar klare taal: 'Het debat over China is, deels in lijn met deze tijd, een debat van extremen geworden. En dat is jammer, en weinig productief. Extremen als: het paradijs voor de koopman, voor de dominee de hel.' Waar we voorheen vooral heel veel kansen zagen, en weinig bedreigingen, is de stemming heel erg omgeslagen. Nu worden vooral de dreigingen benadrukt. Ik zou willen pleiten voor strategische nuance: 'Samenwerken waar dat kan, en beschermen waar dat moet.'

Geopolitieke zenuwen

China lijkt het spanningsveld van de wankelende *rule-based* wereldorde, in het voordeel van haar nationale belangen te gebruiken. Ondanks de door het Hof van Arbitrage afgewezen claim op de Zuid-Chinese Zee, gaat China door met het militariseren hiervan op basis van zijn eeuwenoude mandarijnse visie op de wereld: een ordening waarbij de Keizer de absolute centrale macht heeft die zich in cirkels van afnemende beschaving rond China uitbreidt. China's handelsbelangen zijn daarmee in lijn: zowel over land als over zee strekken de tentakels van China

inmiddels tot ver in Europa. Chinese bedrijven hebben zelfs al Zeebrugge en tweederde van de haven van Piraeus overgenomen. Ook de goederenstromen tussen China en Nederland nemen toe. Daarnaast verkent China agressief de doorvaart via de Noordelijke IJszee, wat voor Nederland paradoxaal genoeg zowel meer handel als mogelijke conflicten oplevert. In de Indische Oceaan heeft China inmiddels een indrukwekkende gordel van (militaire) steunpunten opgebouwd. Iets waar de regering van India nu al de geopolitieke zenuwen van krijgt.

Minister Blok: 'Als je mij vraagt "Moeten we bang zijn voor China?", dan is mijn antwoord: nee. Maar we moeten wel realistisch zijn. We moeten ons baseren op feiten en kennis. Niet op gevoelens en beelden'

Te goedgelovig geweest

Het kabinet zet ondertussen met de China strategie in op betrokkenheid, bescherming, en de versterking van het internationaal systeem. Blok: 'Als je mij vraagt "Moeten we bang zijn voor China?", dan is mijn antwoord: nee. Maar we moeten wel realistisch zijn. We moeten ons baseren op feiten en kennis. Niet op gevoelens en beelden. En wellicht zijn we in het verleden ook weleens te goedmoedig en goedgelovig geweest.' De speech van Blok bij de presentatie op 15 mei jl. geeft wellicht het beste de duale houding ten opzichte van China aan. Daarbij is

continue oog voor de handelsbetrekkingen met het land. Niet voor niets heeft Nederland daarbij zijn grootste diplomatieke netwerk in China. Een weerspiegeling van de grootte, het gewicht, en het belang van China voor Nederland.

Samen met de Chinese marine

De marines van beide landen zijn geen onbekenden van elkaar en staan zeker niet tegenover elkaar. De toenmalig Commandant Zeestrijdkrachten Matthieu Borsboom

'In 2015 bezocht een Chinees Eskader de haven van Rotterdam. Dat was een uniek bezoek, veertien jaar nadat het eerste Chinese Eskader ooit Europa bezocht.' Zeer recent nog, op 15 juli jl. meerde de Chinese destroyer Xian 153 af in de Rotterdamse haven op instigatie van de Chinese ambassade. (MCD)

De Chinese destroyer Hefei, van het type 052D. (en.wikipedia.org)

bracht in 2011 een uitgebreid bezoek aan China. Hierover werd ook uitgebreid verslag gedaan in het Marineblad van november dat jaar. In 2015 bezocht een Chinees Eskader de haven van Rotterdam. Dat was een uniek bezoek, veertien jaar nadat het eerste Chinese Eskader ooit Europa bezocht. Het was de handel die de Chinezen ook naar internationale missies dreef. Toen bleek dat piraten in de Golf van Aden een bedreiging vormde voor de Chinese export van en naar Europa, zond China voor het eerst haar schepen naar een internationale maritieme missie in de Golf van Aden. Sinds die tijd hebben tientallen Chinese taakgroepen bijgedragen aan de bestrijding van piraterij rond de Hoorn van Afrika. Daarbij vonden regelmatig ontmoetingen met Nederlandse marineschepen plaats.

Veiligheidsbelangen

Ook door Blok wordt duidelijk gewezen op de veiligheidsbelangen, die wel degelijk een rol spelen: 'Op dit ogenblik levert China de op een na grootste bijdrage aan de VN-vredesmissies, na de landen van de EU. We stonden schouder aan schouder in Mali. Het land let op zijn belangen. Dat is legitiem en logisch. En evenzeer legitiem en logisch is het, dat Nederland op zijn belangen let.' De hoofdzak is dat we met een voorname partner als China op een heel aantal terreinen goed samenwerken. En op sommige andere vlakken past een meer kritische houding. 'China toont ook ambities het verhaal van de internationale ordening aan te passen met 'Chinese karakteristieken', iets wat niet in het belang is van ons land.'

Tegenover de Chinese marine

China werkt ondertussen hard aan het verder vergroten van zijn oorlogsvloot. Tegen 2030 zou het land over zo'n 500 fregatten beschikken en heeft momenteel al enkele vliegkampschepen. In de zomer van 2017 namen drie Chinese schepen deel aan een gecombineerd Russisch Chinese oefening in Europese wateren. Eerder vond een vergelijkbare oefening plaats in de Middellandse Zee. Onderweg naar de Baltische zee werden de Chinezen begeleid door Britse, Deense en Nederlandse fregatten. Voor China was dit een eerste test met de destroyer Hefei, een gloednieuw oorlogsschip. De Hefei werd vergezeld door twee andere Chinese vaartuigen

en zeker tien oorlogsschepen uit de Russische vloot. De uiteindelijke oefening vond plaats in een gevoelig maritiem gebied, vlak bij de Baltische staten. Ook al was het maar een oefening, het expeditionair vermogen van de Chinese marine werd hiermee wel bewezen.

Serious Game

Omgang met de Chinese belangen is dus bepaald geen kinderspel. De mogelijkheden en oplossingsrichtingen zijn divers, als het gaat om de verdere uitbouw van de relatie met China. Iedere keuze, vanuit optiek van handel, diplomatie of maritieme inzet heeft direct gevolgen voor de toekomstige relatie met dit machtige land. De meningen en opinies van de krijgers, koopmannen en diplomaten lopen daarbij soms ver uit elkaar. Op andere momenten zijn ze gelijkwaardig. Dit was reden voor de organisatie van de Johan de Witt Conferentie om een aantal uitdagende scenario's voor te leggen aan teams die zijn opgezet vanuit de optiek van de krijger, koopman en diplomaat, met gerenommeerde sinologen.

Scenario's die leiden tot keuzes, keuzes die leiden tot vervolgstappen. Vervolgstappen die leiden tot verdere escalatie of juist verdere verbroedering met deze maritieme grootmacht. Wat de keuzes of scenario's ook zijn, China zal ook in de maritieme toekomst

een serieuze factor van betekenis zijn. Daar krijgen we, goedschiks of kwaadschiks, als Nederland in de komende decennia mee te maken.

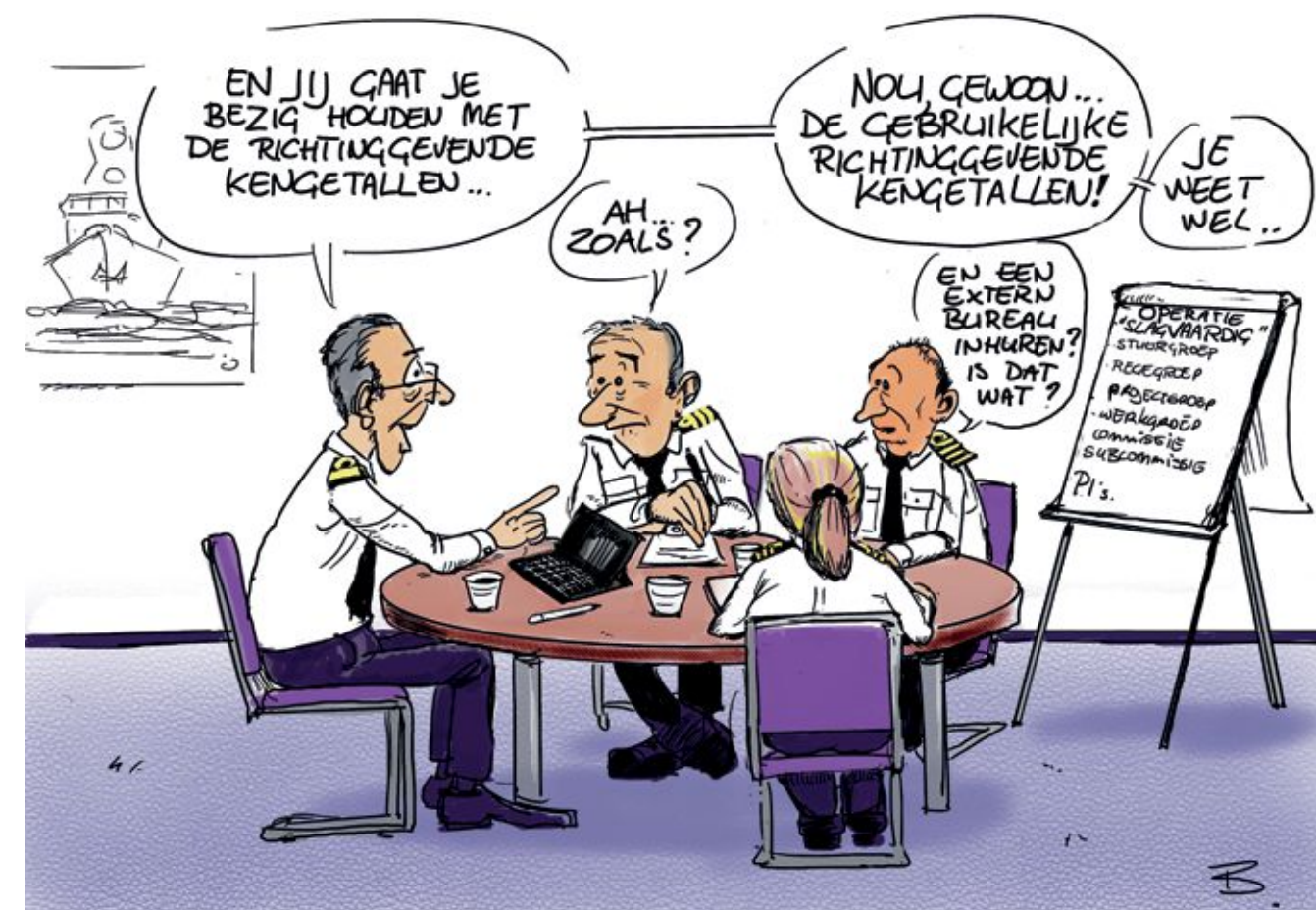
KLTZSD b.d. Robin Middel is bestuurslid van Stichting P3M. Momenteel is hij eigenaar van Maritiem pr-bureau Havana Blue. Hij is een van de medeorganisatoren van de Johan de Witt Conferentie.

De Johan de Witt Conferentie vindt plaats op donderdag 5 september in Rotterdam. Er zijn nog enkele plaatsen beschikbaar via www.johandewittconferentie.nl.

Noot

1 Doelstellingen van de conferentie: enerzijds de discussie in de samenleving gaande houden, over het nut en de noodzaak van de Koninklijke Marine, anderzijds een positieve bijdrage leveren aan haar maatschappelijke beeldvorming in het algemeen en de marineofficieren in het bijzonder.

CARTOON

ADVERTENTIE

DE MARINECLUB

WIJ ZIJN MET ZOMERVERLOF VAN DONDERDAGMIDDAG 25 JULI T/M DINSDAG 20 AUGUSTUS

AGENDA NAJAAR 2019

ZATERDAG 19 OKTOBER
HERFST FOOD FESTIVAL (INFORMEEL)

ZATERDAG 9 & 16 NOVEMBER
WILDAVOND

WOENSDAG 20 NOVEMBER
WILDAVOND

ZATERDAG 23 & 30 NOVEMBER
WILDAVOND MET MUZIEK

DONDERDAG 12 & VRIJDAG 13 DECEMBER
KIM ASSAULT MENU

BLIJF OP DE HOOGTE VAN ONZE NIEUWTJES, ACTIES & EVENEMENTEN
GEEF UW E-MAIL ADRES DOOR VIA MARINECLUB@MINDEF.NL

RESERVEREN 0223 614225/657688

China: nagel aan de doodskist van de NAVO?

Binnen de Noord Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) is China steeds vaker onderwerp van de strategische discussie.¹ Een noodzakelijke ontwikkeling, die al dan niet wordt afgedwongen door de Verenigde Staten. Zij hebben hun bondgenoten gevraagd zich aan te sluiten bij de eigen pogingen om greep te krijgen op de groeiende Chinese macht en de toegenomen militaire aanwezigheid buiten de eigen regio.

Buiten de *Pacific* heeft China militaire oefeningen gehouden in de Middellandse Zee en de Oostzee. Het heeft een nieuwe basis gebouwd in Djibouti, direct voor de deur van de NAVO. De Chinese ambities op het gebied van *cyber*- en ruimte-oorlog kennen geen geografische beperkingen. Het grotere en verbeterde arsenaal aan intercontinentale ballistische raketten heeft consequenties voor de strategische afschrikking en raketafweer van de NAVO.

Een aarzelende alliantie

Desondanks aarzelen de Europese bondgenoten over een robuuster optreden jegens China. Het falen van de NAVO een passend antwoord te vinden op de Chinese opkomst zou zowel haar relevantie in de nieuwe wereldorde kun-

nen ondermijnen als de frustratie aan beide zijden van de Atlantische oceaan kunnen vergroten.

Het risico bestaat dat deze dralende houding van de alliantie uiteindelijk zal leiden tot een halfhartige en vage poging om zich tot China te verhouden, zonder duidelijk zicht op de gevolgen daarvan. Het zou net voldoende kunnen zijn om Washington te plezieren, maar niet krachtig genoeg om Beijing voor het hoofd te stoten. Zo zou de NAVO China kunnen laten weten dat het de vrije doorvaart in de Zuid-Chinese Zee belangrijk vindt en graag meer transparantie ziet ten aanzien van de Chinese militaire intenties. Dit zijn echter signalen die het Westen al meer dan drie decennia zonder veel succes aan China afgeeft. De NAVO zou China ook 'de wortels' kunnen

voorhouden van hernieuwde samenwerking in Afghanistan, van het starten van dialogen over het deconfliteren van militaire operaties, en van het scheppen van vertrouwen. Terrorismebestrijding is ook een onderwerp waarbij de NAVO en China een overduidelijk gemeenschappelijk belang hebben, maar niemand kan mij duidelijk maken waarom de samenwerking op dat gebied bijna twintig jaar na 9/11 zo beperkt is gebleven.

Deze bijna nonchalante aanpak van de NAVO zou China wel eens in staat kunnen stellen te doen wat het al heel lang doet in de eigen regio: de dialoog aangaan en beperkt samenwerken met het Westen, maar ondertussen de machtsbalans langzaam in het eigen voordeel laten doorslaan. Nonchalance geeft China de tijd om de eigen militaire macht te laten groeien, ook binnen het mandaatgebied van de NAVO, om veiligheidspartnerschappen met niet-NAVO staten aan te gaan en gebruik te maken van verdeeldheid binnen de alliantie. Bij samenwerkingsprojecten streeft China er dan vooral naar om concessies van individuele landen los te krijgen, bijvoorbeeld bij het delen van operationele kennis en *intelligence*. China's aanpak van de botsende belangen van de staten rond de Zuid-Chinese Zee is hiervan een duidelijk en leerzaam voorbeeld. China gaat hier de dialoog aan, niet als antwoord op de zorgen van Zuidoost-Aziatische landen, maar om tijd te winnen om zelf sterker te worden, zodat hun zorgen voortaan genegeerd kunnen worden. De NAVO moet niet dezelfde fout maken.

Het uitblijven van een degelijke strategie ten opzichte van China zou uiteindelijk de nagel aan de doodskist van de NAVO kunnen zijn. De alliantie zal in de nieuwe wereldorde aan relevantie verliezen: niet alleen omdat die alliantie minder belangrijk wordt voor de VS als middel om de opkomst van China als gelijkwaardige wereldmacht te remmen, maar ook als het gaat om de veiligheid voor de Europese leden. Het ontwikkelen van een alomvattende veiligheidsstrategie jegens de Chinese economische activi-

Ontmoeting tussen de Secretaris-Generaal van de NAVO Jens Stoltenberg en Zhang Ming, ambassadeur namens China bij de Europese Unie, mei 2019. (www.nato.int)

teiten in de Atlantische regio is namelijk vooral van belang voor Europese lidstaten. China's toenemende invloed, zijn betrekkingen met belangrijke staten als Rusland en Egypte, zijn activiteiten in het Noordpoolgebied en op het gebied van *cyber* en ruimtevaart maken dat China hoe dan ook belangrijk is voor de veiligheid van Europa. De enige manier om daar aan beide zijden van de Atlantische Oceaan mee om te gaan is de collectieve macht van de alliantie te vergroten en deze goed te coördineren.

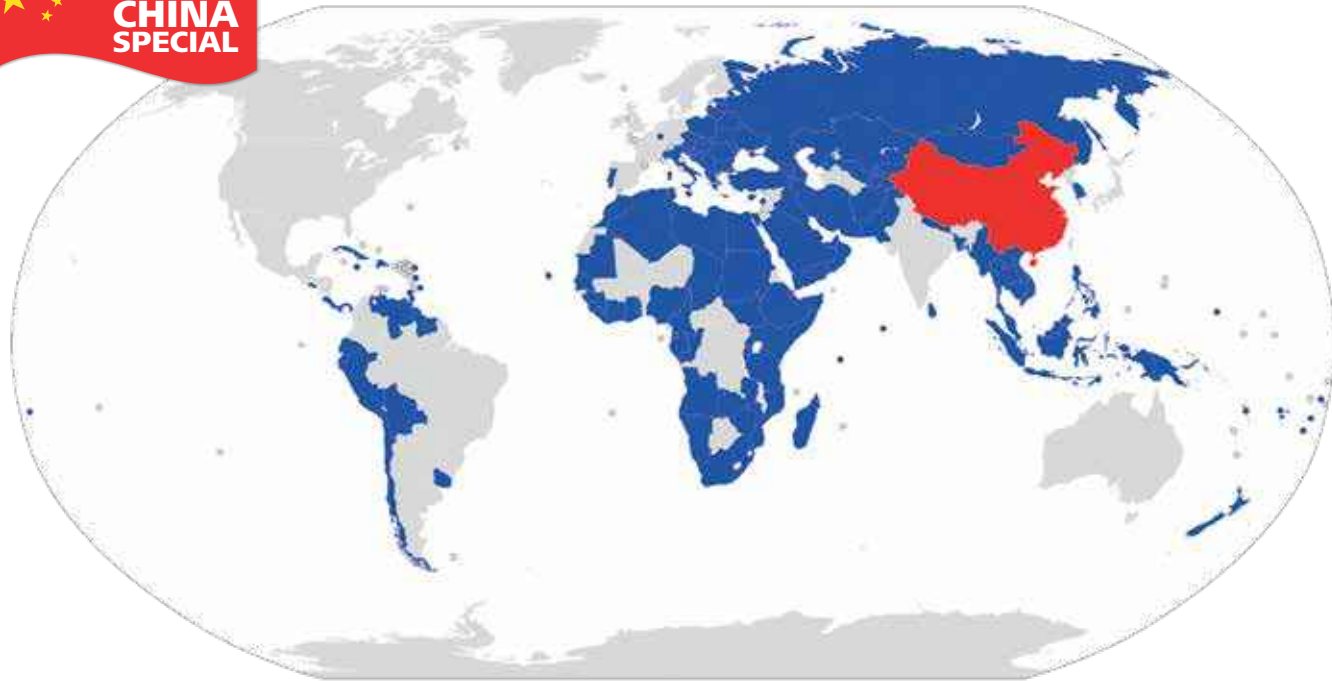
De gevolgen op veiligheidsgebied van de Chinese opkomst

Vanuit het oogpunt van de Europese NAVO-leden is China vooral een economische kwestie, soms een uitdaging ten aanzien van *global governance*, slechts zelden een veiligheidsvraagstuk en bijna nooit een militair probleem. Inderdaad is de Chinese militaire aanwezigheid nog beperkt in het NAVO-gebied, dat Europa, de noordelijke Atlantische

Oceaan, de Middellandse Zee en, mogelijk, Noord-Afrika omvat. De afgelopen tien jaar is de Chinese marine zeker twee maal per jaar ingezet in het Noord-Atlantisch gebied. In 2011 heeft het Volksbevrijdingsleger duizenden mensen geëvacueerd uit Libië. In 2015 en 2017 heeft de Chinese marine met Rusland oefeningen gehouden in de Oostzee en de Middellandse Zee. Ook zijn de militaire banden met Wit-Rusland, Egypte en Algerije aangehaald. De militaire activiteiten zijn dus nog beperkt, maar nemen wel degelijk toe.

Het is duidelijk dat China de ambitie heeft om haar militaire macht in de Atlantische Oceaan verder uit te breiden. De Chinese regering heeft in krachtige bewoordingen aangegeven dat de PLA meer moet doen om de overzeese belangen te behartigen. En zeker na het *Belt and Road Initiative*² (BRI) leiden die wegen via het Arctisch gebied, via het Euraziatische landoppervlak, via de Middellandse Zee en zelfs mogelijk via de Golf van Guinee, naar Europa. Chinese experts hebben reeds vaker laten weten dat de Middellandse Zee, de Atlantische Oceaan en het Noordpoolgebied van strategisch belang zijn voor China en dat die wateren niet het militaire domein van andere staten kunnen blijven. Bovendien ziet China als gevolg van het BRI en het smeltende poolijs het Euraziatische landoppervlak als een groot geopolitiek speelveld en de zee erom heen als een Euraziatische maritieme ringweg. Deze strategische verschuiving wordt gevolgd door een aanpassing van de *hardware*: terwijl China tot voor kort alleen middelen had voor een strategische lift in de Euraziatische regio, bouwt Beijing nu zeer snel aan een het vergroten van zijn *airlift*- en *blue water*-capaciteit.

De opkomst van China beïnvloedt de militaire- en veiligheidssituatie in de Noord-Atlantische regio via zijn relatie met Rusland. Terwijl Rusland geen enkele illusie heeft over de lange termijn gevolgen van de groei van China, geeft de nauwere economische samenwerking met dat land Rusland de mogelijkheid zich hard op te stellen tegenover het Westen. Chinese kredieten helpen Rusland de strenge

Overzicht van landen die het Belt and Road Initiative hebben ondertekend. Er zijn grote twijfels over de Chinese motieven. Volgens China is de Nieuwe Zijderoute een win-winaanbieding: partnerlanden krijgen infrastructuur en economische groei, China krijgt toegang tot grondstoffen en markten. Volgens anderen is het een door de Chinese staat betaalde strategie om politieke invloed en militaire aanwezigheid te kopen. (CC BY-SA 4.0/Owennson)

economische sancties te weerstaan die sinds 2014 zijn opgelegd. Twee toekomstige olie- en gascorridors naar China zouden Rusland zeker 40 miljard dollar extra op de lopende rekening kunnen opleveren. China stelt Rusland dus in staat om druk op het Westen te blijven uitoefenen en zijn strijdkrachten te moderniseren. Op den duur moeten we echter nog maar zien hoe nauw die landen gaan samenwerken. Je zou kunnen verwachten dat Rusland op enig moment op de machtsverschuiving gaat reageren door de banden met het Westen aan te halen, maar momenteel is er nog sprake van een groeiende samenwerking met China, ook op militair gebied. Het Westen blijft voor Rusland een ideale vijand om de natie te verenigen, maar Chinese hulp is nodig om delen van Rusland economisch op te peppen en de afhankelijkheid van Europese olie- en gasimporteurs af te bouwen. Bovendien zijn, zo gelooft men in Moskou, de Russische kernwapens voldoende garantie om China – hoe sterk het ook wordt – op afstand te houden.

Chinese nucleaire wapens worden ook relevant voor de NAVO. Nieuwe intercontinentale raketten zoals de DF-41 zijn zeer capabele systemen die bijna elke locatie in het Noord-Atlantische gebied kunnen bereiken. Zowel China als Rusland bouwen aan een minder zware, maar verbeterde nucleaire afschrikking. Daarbij proberen zij een gat te slaan in de Westerse raketverdediging en dat heeft evident gevolgen voor de veiligheid van de NAVO. Het zijn niet alleen de Chinese kernwapens die afstanden opheffen, ook cyber- en ruimtewapens doen dat. Chinese cybermogelijkheden zijn langzaam maar zeker een zorg geworden voor Europese landen, maar die hebben vaak geen inlichtingen- en analysecapaciteit om de omvang van de dreiging te onderkennen. Er is onvoldoende budget of er zijn te weinig middelen om de dreiging aan

te pakken. Wat betreft de veiligheid in de ruimte lijken de Europese landen aan blindheid te lijden. Dat maakt Europa zeer afhankelijk van de Verenigde Staten, maar levert ook een grote kwetsbaarheid aan de oostflank van het NAVO-verdragsgebied.

Europese NAVO-landen hebben de neiging de huidige Amerikaanse president te beschuldigen van unilateraal en roekeloos handelsbeleid omdat zijn regering handel koppelt aan nationale veiligheid. Maar diezelfde landen vergeten vaak dat China een veel grotere fixatie heeft op economische veiligheid en het vergaren van welvaart, om te voorkomen dat het van andere landen afhankelijk is. Terwijl Trump wordt gezien als een protectionist, worden de veel offensievere aanpak van China - om de export te vergroten, de sterke eigen industrie te bevorderen, de afhankelijkheid van Westerse technologie terug te dringen - echter pas recent in Europa als probleem gezien. Maar zelfs dan aarzelen de meeste Europese landen om de realiteit onder ogen te zien dat China's offensieve activiteiten zoals het BRI ook consequenties hebben voor de regionale machtsbalans en dat het de buitenlandse politiek van landen in het Noord-Atlantische gebied beïnvloedt. De economische verschuiving is inmiddels zodanig dat China binnenkort meer aan zijn defensie zal uitgeven dan alle Europese landen bij elkaar. Daarnaast dragen geo-economische plannen zoals het BRI bij aan een geopolitieke verschuiving. China zaagt bovendien aan het fundament onder de veiligheid van de NAVO. De alliantie is, zoals in het Noord-Atlantisch Verdrag staat, niet alleen gestoeld op het verdedigen van de soevereiniteit van de lidstaten, maar ook op onze Westerse manier van leven, onze waardigheid, democratie en vrijheid. De dictatuur op afstand houden, daar gaat het om. Tientallen jaren hebben NAVO-landen

bilateraal, via de Europese Unie of de G7/8, geprobeerd China te socialiseren richting westerse politieke waarden. Dit is, zoals de groeiende repressie en onderdrukking van minderheden laten zien, geheel tevergeefs geweest.

Hoewel China terughoudend is bij het opleggen van zijn staatskapitalistische programma aan anderen, heeft president Xi Jinping gezegd dat het wel een nieuwe optie voor andere landen kan zijn. Een van de effecten van het onevenwichtige economische partnerschap met Europa is dat China daarmee een ongelijkwaardige toegang heeft gekregen tot de technologie en welvaart, waarmee het vooral het eigen regime versterkt heeft. Voorts heeft China zo de mogelijkheid om miljarden euro's aan handelsoverschotten te gebruiken voor het behartigen van de eigen economische belangen in het buitenland. Die overschotten zijn door ingrijpen van de Chinese nationale bank gebruikt voor strategische staatsinvesteringen. Met deze bijdrage aan het Chinese staatskapitalisme en het autoritaire systeem heeft het Westen haar eigen waarden, vastgelegd in het Atlantisch Verdrag, ondermijnd! En dat tegen de achtergrond van steeds meer lof en begrip voor het Chinese model, zowel binnen als buiten de alliantie.

China is dus op diverse gebieden een probleem voor de NAVO. Het grootste probleem is echter dat het de afgelopen drie decennia niet is gelukt China te bewegen om op te schuiven richting de Westerse liberale orde. China volhardt in zijn staatskapitalisme en politiek autoritaire systeem. De aanname dat China's machtstoename niet zo'n probleem hoeft te zijn zolang China naar ons toe beweegt en onze regels volgt, is onhoudbaar gebleken. Met de opkomst van China moeten we verwachten dat de kernwaarden van de NAVO worden uitgedaagd, zonder enige garantie dat rekening wordt gehouden met de veiligheidsbelangen van de NAVO-landen. Terwijl de NAVO zich is gaan richten op een soort hybride competitie met Rusland, doet het dat nog niet met China. Toch bedrijft China duidelijk geo-economie: hierbij wordt de beïnvloeding van buitenlandse belangen van andere staten via handel of economische netwerken met China in het midden, gebruikt om de geo-politieke kaart te vorm te geven. Voor China is economische politiek een voortzetting van de strijd die in de jaren '50 begon om de dominantie van het Westen te breken. China heeft alleen selectief deelgenomen aan de Westerse liberale orde om macht te verkrijgen om die orde te veranderen en uit te dagen.

Terughoudendheid

Waarom dan zijn NAVO-staten zo terughoudend om China te zien als een strategisch probleem en aarzelen zij over een robuust antwoord? Een eerste reden is dat enkele Europese NAVO-landen negatief staan tegenover de regering-Trump. Een veel gehoorde klacht is dat Trump de Europeanen niet de les moet lezen over Chinees protectionisme terwijl hijzelf overweegt sancties in te stellen tegen Europese ondernemingen. Bovendien gaat het niet

aan Chinese technologie-reuzen zoals Huawei een spionage-gerisico te noemen terwijl Amerikaanse tech-giganten zo dominant zijn en banden hebben met het Amerikaanse inlichtingenwezen. Voorts is het zo dat de Europese publieke opinie in het algemeen sceptisch is over de NAVO omdat de alliantie door de VS is gebruikt voor twee minder succesvolle militaire operaties: de oorlogen in Irak en Afghanistan.

Een andere verklaring is dat enkele Europese landen, waaronder Frankrijk, Italië en Duitsland, de harde lijn van de NAVO tegen Rusland, die ook wordt voorgestaan door de Baltische staten en Polen, niet effectief vinden. Dat die lijn alleen resulteert in een *self-fulfilling prophesy* van meer vijandschap en dat het Westen het risico loopt dezelfde fout te maken indien zo'n beleid op China zou worden toegepast. En dat wordt met name zo gevoeld indien de NAVO, dat door China als een Amerikaans instrument

wordt gezien, voorop zou lopen in een eventuele aanpak van China. Daarom willen enkele landen helemaal niet dat de NAVO de leiding neemt bij een eventueel antwoord op een opkomend China. Om die reden roepen sommige lidstaten om een beperkte aanpak. De NAVO kan dus niet voorop lopen, maar wie dan wel? De Europese Unie heeft aangegeven dat China als een systemische concurrent gezien moet worden maar tot op heden heeft de Unie geen capaciteit om beleid op veiligheids- en militair gebied te coördineren.

De opkomst van China veroorzaakt geen direct probleem voor Europese landen op veiligheidsgebied. Hoewel cyber, ruimtevaart, en kernwapens afstanden doen verdwijnen, is de meer zichtbare conventionele militaire modernisering nog steeds minder gericht op Europa en de omliggende gebieden. Bovendien is de Chinese militaire modernisering ook van minder belang omdat Europese landen al lang geleden de ambitie militair dominant te willen zijn hebben opgegeven. Waar de VS altijd vasthouden aan het idee dat het goed is om nummer één te zijn en om twee grote oorlogen tegelijk te kunnen voeren, hebben enkele Eu-

Een van de effecten van het onevenwichtige economische partnerschap met Europa is dat China daarmee een ongelijkwaardige toegang heeft gekregen tot de technologie en welvaart, waarmee het vooral het eigen regime versterkt heeft. (Flickr.com/Martin Abegglen)

‘De NAVO moet in ieder geval militair dominant blijven langs de voornaamste toegangswegen naar Azië en het Noord-Atlantische gebied’ waaronder de Noordpool. Op de foto Ice Camp Sargo, tijdens de US Navy-oefening Ice Exercise uit 2016. (US Navy photo/Tyler Thompson)

ropese landen al jaren geleden geaccepteerd dat militair tweede klasse zijn prima is.

Deze opstelling bemoeilijkt een antwoord op de Chinese uitdaging voor de NAVO, want veel Europese landen hebben de capaciteit om inlichtingen te verzamelen en serieus na te denken over grootschalige problemen op veiligheidsgebied allang aan de wilgen gehangen. In veel Europese landen komt militaire- en veiligheidspolitiek neer op reageren, voorzichtig kiezen uit de opties voor deelname aan internationale missies gebaseerd op korte termijn overwegingen van politieke, electorale, en opinie-aard in plaats van echte strategie.

Deze ontwikkelingen hebben geleid tot een tendens naar “bandwagoning” voor winst. Omdat er binnen de alliantie geen duidelijke veiligheidsstrategie bestaat en de Europese instituties geen gemeenschappelijke strategische aanpak ontwikkelen, is de NAVO een veiligheidsfaçade geworden waarachter de individuele lidstaten handelen met vijanden in plaats van ze te weerstaan. Natuurlijk hebben de VS ook langdurige handelsrelaties met autoritaire staten, zoals bijvoorbeeld de Golfstaten, en dat ondanks voldoende aanwijzingen dat zij terrorisme steunen. Maar nu de VS steeds onafhankelijker worden op energiegebied en economisch harder tegen China optreden, komt het opportunistische Europese optreden wel meer in de spotlight te staan. Met 111 miljard dollar netto-importen uit Rusland; 230 miljard uit China en 56 miljard uit de Golfstaten is Europa een van de effectiefste sponsors van dictatuur in de wereld. In Parijs, Berlijn en andere hoofdsteden noemt men dit eufemistisch prudentie en pragmatisme.

Ten slotte is het zo dat Westerse leiders verwijderd zijn geraakt van de kernwaarden in het Noord-Atlantisch Verdrag. De NAVO is vandaag de dag een militair-technische organisatie, een oorlogsmachine geworden, maar verder dan onze eigen soevereiniteit is het niet duidelijk welke waarden wij verdedigen. Het lijkt of wij vergeten zijn dat

soevereiniteit en wapens middelen zijn om een manier van leven te verdedigen, vrijheid, ons goed voelen, een gemeenschappelijke erfenis, beschaving, democratie en de rechtsstaat. In veel NAVO-discussies gaat het over China als militair-strategische of economisch-technologische uitdager maar niet op een manier die duidelijk maakt het gaat om een uitdaging die ons dwingt na te denken over onze eigen ervaringen met ons duistere verleden van dictatuur en onderdrukking.

Een antwoord, twee stappen

De Chinese uitdaging kan alleen aangegaan worden als de NAVO mentaal sterker wordt en de eigen kernwaarden herontdekt. Veiligheid gaat over het behouden van macht, maar men behoudt alleen macht om een manier van leven te verdedigen. De afgelopen tien jaar heeft de NAVO vooral besteed aan informatie- en hybride oorlog, maar het zal moeilijk worden om de gevoeligheid van de bevolking voor propaganda te verminderen als de alliantie niet in de gaten heeft waar het echt om gaat, wat het betekent om onder een dictatuur te leven, wat het is om vrijheid te verliezen en overgeleverd te zijn aan misdadige en onderdrukkende regimes. Je kunt niet reageren op de opkomst van een dictatuur als je niet weet wat een dictatuur is en wat de opofferingen van eerdere generaties zijn geweest om er een einde aan te maken. Het is onmogelijk, hetzij als officier, diplomaat of als politicus, om China's opkomst te analyseren als je niet je best doet om te begrijpen wat het zou betekenen als jouw kinderen zouden moeten leven onder een dictatuur die Eurazië zou domineren. De hoofdtak is niet voor de NAVO om nieuw beleid te maken, maar voor alle democratische landen om te begrijpen wat er op het spel staat.

Een zekere bescheidenheid is hier wel op z'n plaats. De Westerse democratie is niet zonder fouten en erodeert langzaam van binnenuit. Hierin ligt ook een deel van het antwoord. NAVO-landen moeten eerst de legitimiteit en

de kracht van de vrije markt en de democratie herstellen. Dat wil zeggen dat wij onder andere moeten ophouden met het verplaatsen van banen, technologie en welvaart naar autoritaire landen die geen belang hebben bij veranderen. We moeten thuis een sterkere, duurzame en humane economie opbouwen. Dit ontstijgt het niveau van de NAVO als veiligheidsorganisatie maar is nu juist een taak voor de NAVO als een alliantie van waarden en welvaart. Idealiter zouden de VS en de EU en andere landen een handelszone opzetten met hoge sociale-, milieu- en kwaliteitsstandaarden. Zo'n aanpak komt automatisch neer op een herschikking van de economische patronen tussen het Westen en China. Zo kan voorkomen worden dat de Chinese overheid de dollar- en euro-handelsoverschotten inzet voor staats-economische projecten. Het versterken

van de vrije markt en democratie is ook een vereiste om een machtsvoordeel te behouden en Westerse investeringen en samenwerking te verschuiven van dictaturen naar ontwikkelingslanden die juist wel een open samenleving willen worden. Dit is geen opleggen van democratie maar het mogelijk maken ervan.

Alleen na deze twee stappen kan de NAVO zijn rol als veiligheidsalliantie echt vervullen. De voornaamste taak van de NAVO moet zijn om de eigen macht en cohesie te behouden, niet om zich tegen China te keren. Want de kans is minimaal dat zo'n benadering significante resultaten zal opleveren. Zelfs als China vertrouwenwekkende maatregelen en deconflitering van enkele issues op de korte termijn accepteert van de zijde van de NAVO, zelfs als het belangstelling heeft om op niet-traditionele veiligheidsgebieden samen te werken, dan nog blijft de strategische lange termijn dreiging onverminderd groot. De NAVO zou zich eerst moeten richten op een arbeidsverdeling waarin de Europese leden meer doen voor de verdediging van het Noord-Atlantische gebied. Zij moeten ook meer hun best doen om stabiliteit in Oost-Europa en op de Balkan te garanderen. Hetzelfde moet gebeuren in en rond de Middellandse Zee om te voorkomen dat daar een vacuüm ontstaat dat door China en partners mogelijk als een kans wordt gezien. Indien de Europese landen hun verantwoordelijkheid nemen, kunnen de VS hun pogingen om China in de *Pacific* in bedwang te houden kunnen versterken. De NAVO moet in ieder geval militair dominant blijven langs de voornaamste toegangswegen naar Azië en het Noord-Atlantische gebied: de Noordpool, Oost-Europa, de Rode Zee, de Golf van Guinee en het Panamakanaal en de Caribische Zee. Dit is de sleutel tot de eigen veiligheid en geeft mogelijkheden om, indien nodig, druk uit te oefenen op lange Chinese aanvoerlijnen.

Europese landen moeten de gevaren zien van het verliezen van de nieuwe *race* om de ruimte, *cyber* en kernwapendominantie. Terwijl de NAVO de coördinatie op zich kan nemen tussen beide kanten van de Atlantische Oceaan, is meer investering en meer samenwerking nodig tussen de Europese landen onderling.

De relatie met Rusland

Ten slotte is er ook behoefte aan een gebalanceerde houding ten opzichte van Rusland. De huidige verhouding lijkt de partijen wel goed uit te komen. Het Westen staat de regering van Vladimir Poetin toe om genoeg inkomsten uit energie-exporten te genereren om het land ietwat stabiel te houden. Beperkte sancties en een voorwaartse aanwezigheid in Oost-Europa lijken de alliantie een bestaansrecht te geven. Maar het gaat meer om opportunisme dan pragmatisme. En het is riskant. Dit beleid stelt de NAVO in staat om niets te doen aan de echte waarden die het zou moeten verdedigen en maakt Poetin hoe dan

‘De hoofdtak is niet voor de NAVO om nieuw beleid te maken, maar voor alle democratische landen om te begrijpen wat er op het spel staat’

ook sterker zonder enige zekerheid te hebben over wat Rusland in de toekomst gaat doen. Momenteel hoor je veel over een diplomatieke revolutie die het Westen zou moeten entameren om

Rusland weer in ons kamp te lokken, naar het voorbeeld van China in 1971. Dit scenario is al even problematisch. Het is moeilijk voorstelbaar hoe wij Rusland onder deze president ervan kunnen overtuigen de relaties te verbeteren zonder daarvoor echte belangen en waarden op te geven.

Net als met China is er maar een optie: de realiteit onder ogen zien. De huidige relatie kan niet volgehouden worden zonder de toekomst van het Westen te ondermijnen. Ook hier is een strategie onontbeerlijk. De Noord-Atlantische gemeenschap moet de economische afhankelijkheid reduceren, moet een einde maken aan de onevenwichtige partnerschappen, moet daarvan gebruik maken om de eigen economie te versterken, een betere sociale cohesie opbouwen, meer macht in het algemeen vergaren en klaar staan voor een periode van turbulentie en aanpassing. Dit lijkt misschien roekeloos en havikachtig gedrag. Velen zullen terugschrikken voor de mogelijke tegenmaatregelen. Maar het is nog veel roekelozer om het Westen in een neerwaartse spiraal te brengen waarin angst en zwakte opportunisme bevorderen, die nog meer zwakte veroorzaakt.

Voor een antwoord op de opkomst van China is niet alleen moed nodig maar ook zelfbeheersing. Anders riskeert China nog de nagel aan de doodskist van de Noord-Atlantische alliantie te worden.

Dr. Jonathan Holslag is politicoloog en China-kenner. Hij is onder meer docent Internationale Politiek aan de Vrije Universiteit Brussel en columnist, onder meer voor het Marineblad.

Noten

- 1 De oorspronkelijke titel van dit artikel heet 'China: nail in NATO's coffin?' De vertaling is van de hand van drs. Alexander Bon.
- 2 Het *Belt and Road Initiative*, ook wel de Nieuwe Zijderoute genoemd, verwijst naar een ontwikkelingsstrategie van de Chinese overheid, gericht op het investeren in vooral wegen, havens, vliegvelden en andere infrastructurele projecten in tientallen Aziatische, Europese en Afrikaanse landen.

Boeksignalementen

De Chinese Droom.
Wedergeboorte van een
ongenaakbare supermacht

Auteur	Oscar Garschagen
Uitgever	de Geus, 2019
Omvang	320 pagina's
Prijs	€ 20,00
ISBN	9789044541595

De Volksrepubliek China viert op 1 oktober 2019 haar zeventigste verjaardag. Trots wordt gevierd dat het 'Land van het Midden' welvarender en machtiger is dan ooit. Onder de strakke regie van partijleider en president Xi Jinping ontstaat een socialistische supermacht met een modern leger en ambitieuze plannen voor nieuwe zijderoutes en hoogtechnologische vernieuwing. In *De Chinese droom* beschrijft Oscar Garschagen hoe de grootste, bijna honderdjarige Communistische Partij zich voortdurend vernieuwt en brede steun behoudt, zonder democratische hervormingen – de nachtmerries van de armen, de repressie van christenen, minderheden en de media ten spijt.

De nieuwe wereldorde.
Hoe China sluipenderwijs
de macht overneemt

Auteur	Rob de Wijk
Uitgever	Balans 2019
Omvang	368 pagina's
Prijs	€ 23,99
ISBN	9789460039911

De Chinese wereldorde komt eraan. In een drieënhalve uur durende toespraak tijdens het negentiende partijcongres in augustus 2017 stippelde president Xi de route uit. In 2035 moet China een welvarende staat zijn die wereldleider is op het gebied van technologie en innovatie. In de daaropvolgende vijftien jaar moet China worden uitgebouwd tot een wereldmacht. En als in 2049 de Volksrepubliek zijn honderdste verjaardag viert, moet Xi's 'Chinese Droom' zijn uitgekomen: China moet dan de leider van de wereld zijn. Die droom kan uitkomen als China de koploper van de nieuwe industriële revolutie van Internet of Things, nanotechnologie en Artificial Intelligence wordt. In een fascinerend betoog vol persoonlijke ervaringen betoogt Rob de Wijk dat dit gaat lukken

en dat China dan de wereldorde kan gaan bepalen. In de negentiende eeuw deden de Britten dit en in de twintigste eeuw de Amerikanen. Geholpen door de financiële crisis van 2008, president Trumps protectionisme, de Brexit en opkomend nationalisme in Europa wordt de eenentwintigste eeuw, de eeuw van China. Daardoor gaat de westerse wereldorde met zijn vrijemarkteconomie, internationale recht, internationale instituties, democratie, mensenrechten en burgerlijke vrijheden op de schop. Hoe dit tij te keren wordt het belangrijkste vraagstuk van onze tijd.

De nieuwe Keizer
Xi Jinping, de machtigste
man van China

Auteur	Ties Dams
Uitgever	Prometheus 2018
Omvang	230 pagina's
Prijs	€ 21,99
ISBN	9789044636680

Vergeet Trump, vergeet Poetin. Geen enkele wereldleider heeft meer invloed op ieders toekomst dan China's machtigste man sinds Mao, Xi Jinping. *De nieuwe keizer* onthult het verborgen verhaal van Xi's leven. Het vertelt van zijn vaders strijd als prins in Mao's revolutie tot Xi's meedogenloze zuiveringen in de slangenkuil van de Communistische Partij. Wat blijkt? Xi is de Chinese macht. En die macht maakt zich op voor wereldheerschappij.

Welke ideeën bepalen Xi's beleid? Wie zijn de vertrouwelingen van de keizer, wie zijn vijanden? En wat betekent het voor onze welvaart en veiligheid dat Keizer Xi zijn invloed over de wereld razendsnel uitbreidt? Leven wij in zijn keizerrijk? Dit boek is geschreven voor iedereen die wil weten hoe het spel van de macht werkt en hoe zijn nieuwe meester het speelt. Auteur Ties Dams laat je diep in de ogen kijken van de man die de komende eeuw bepaalt wat macht betekent. De nieuwe keizer is hét boek over Xi Jinping: nooit eerder werd het spannende verhaal van zijn leven zo compleet verteld.

China en de barbaren
Het verzet tegen de
westerse wereldorde

Auteur	Henk Schulte Nordholt
Uitgever	Querido, 2018
Omvang	150 pagina's
Prijs	€ 17,99
ISBN	9789021409627

Eeuwenlang was China de onbetwiste grootmacht van Oost-Azië. Andere volkeren werden gezien als barbaars. In de Eeuw van Vernedering (1839-1949) ging het land door een diep dal: het Westen en Japan degradeerden de oude natie tot een vazalstaat. Inmiddels heeft het land zijn positie als economische mogendheid herwonnen, maar hoe gaan de communistische leiders hiermee om? China en de barbaren schetst de invloed van de geschiedenis op China's zoektocht naar een nieuwe identiteit. Deze geactualiseerde editie van *China en de barbaren* duidt de laatste geopolitieke ontwikkelingen, waaronder de strijd tussen Donald Trump en Xi Jinping om de dominantie in Oost-Azië.

Vrede en oorlog.
Een wereldgeschiedenis

Auteur	Jonathan Holslag
Uitgever	De Bezige Bij, 2018
Omvang	558 pagina's
Prijs	€ 36,99
ISBN	9789403125503

In de afgelopen drieduizend jaar was China elf eeuwen in oorlog. Het Romeinse Rijk was gedurende de helft van zijn bestaan in conflicten verwickeld. Sinds 1776 zijn de Verenigde Staten zeker honderd jaar in oorlog geweest. Mensen hebben altijd gedroomd van vrede. Waarom bereiken we haar zo zelden? In *Vrede en oorlog* presenteert Jonathan Holslag een meeslepende wereldgeschiedenis, van de IJzertijd tot vandaag. Hij onderzoekt de oorzaken van conflicten tussen rijken, landen en volken en de pogingen tot diplomatie en verzoening. Het boek schetst een beeld van de politieke krachtenvelden van het oude Egypte tot de Han-dynastie, van de Pax Romana tot de opkomst van de islam, van de Vrede van Westfalen tot de oprichting van de Verenigde Naties.

*Reality is what continues to exist,
whether you believe it or not.*

(C.W. Freedman, The US and China, Game of Superpowers)

China en het Westen: driemaal blind

De skyline van Shanghai. (pixabay.com)

Serieuze kennis over China was dankzij de VOC al vroeg beschikbaar in ons land. In de 19e eeuw veroorzaakten het koloniale rijk en de rol van de Chinezen daarbinnen een groeiende, academische belangstelling voor het land en volk: populair-wetenschappelijke studies over de Chinese cultuur en filosofie van de hand van de Leidse sinoloog Jan Duyvendak, poëzie & proza van Jan Jacob Slauerhoff en de spannende Rechter Tie-detectives van Robert van Gulik. Laatstgenoemde baseerde zijn boeken op Di Renjie (630-700), een Chinees ambtenaar uit de Tang-dynastie.

Zicht op China

Deze verhalen maakten een breed publiek bekend met het premoderne China. Maar het nieuwste China kwam er enigszins bekaaid van af. Mogelijk was tijdens de geschiedenisles op de middelbare school iets verteld over de Brits Chinese Opium Oorlogen van 1839 en 1860 of de burgeroorlog tussen de Chinese Communistische Partij (CCP) van Mao Zedong en de Nationalistische Kuomintang van Chiang Kai-shek en diens vlucht naar Taiwan in 1949.

Berichten evenwel over de campagne Laot Honderd Bloemen Bloeien (1956-1957), waarmee in het communistische China de intelligentsia werd 'gelijkgeschakeld', de Grote Sprong Voorwaarts en de oprichting van de volkscommunes die leidden tot hongersnood en naar schatting 40 miljoen doden (1958-1961), hebben ook in de serieuze

kranten en tijdschriften in die jaren grotendeels ontbroken. Per saldo was en bleef China een weliswaar grote, volkrijke natie, maar vooral een heel ver weg land.

Projectie

Overigens bleek kennis van taal, land en volk geen noodzakelijke voorwaarde voor een idolote bewondering voor 'Rood' China. Zoals in de jaren dertig linkse intellectuelen een enthousiasme tentoonspreidden voor de Sovjet-Unie onder dictator Jozef Stalin, zo vonden hun progressieve kleinkinderen hun heilstaat in de Volksrepubliek van Mao. Een modieus anti-imperialisme, versterkt door de Vietnam-oorlog (1955-1975), gaven Peking en de volkscommunes glans en maakten de Culturele Revolutie tot onderwerp van adoratie. Vooral in Frankrijk was dit bij menig, zichzelf respecterend intellectueel het geval. Zulks ondanks het feit dat juist in die jaren de Belgische

sinoloog Simon Leys in polemische publicaties de duistere kanten van het regime in Peking aan de kaak stelde. Na lezing van zijn 'Chinese Schimmen' uit 1978 kon niemand meer zeggen dat hij het niet had geweten.

Het nieuwere Nieuw China

Wat het beeld van China op den duur deed kantelen was natuurlijk niet de academische discussie in Parijs over de relevantie van het denken van Mao. Het omslagpunt was de reis van Amerikaanse president Richard Nixon naar China in februari 1972 en de detente tussen Peking en Washington die erop volgde. Deze geopolitieke meesterzet, ontsproten aan het brein van de Amerikaanse nationaal veiligheidsadviseur Henry Kissinger, hielp de VS ontsnappen uit het moeras van Vietnam. Voor China, dat door de uitwassen van de Culturele Revolutie internationaal was geïsoleerd, bood het aanknopen van betrekkingen met wat nog kort tevoren de kapitalistische aartsvijand was, bescherming tegen het 'revisionistische' Moskou.

De schade die de Culturele Revolutie binnenslands had aangericht was immens. China was in de nadagen van Mao een uitgeput, uitgewoond land met een gemiddeld jaar inkomen van ca \$ 130 per hoofd van de bevolking. De economische hervormingen die partijleider/president Deng Xiaoping na de dood van Mao in 1976 doorvoerde, leidden tot een nog steeds voortdurend Wirtschaftswunder dat zijn weerga in de geschiedenis niet kent.

Andermaal verblind

Het was de eerste decennia van de Volksrepubliek China lastig om zicht te krijgen op wat het nu precies bewoog en wat daar gebeurde. Deng opende ook 's lands deuren

De ontmoeting tussen de Amerikaanse president Nixon en de leider van de Volksrepubliek China, Mao Zedong, februari 1972. (commons.wikimedia.org)

voor buitenlandse investeerders. Het verruimde zicht veroorzaakte evenwel een nieuw soort verblinding; 'kapitalisme met socialistische trekjes'. Het land veranderde in de werkplaats van de wereld, waarin iedereen van alles liet maken: snel, veel en goedkoop. China werd een kapitalistische wensdroom; een doortastende, bestuurlijke elite van vooral ingenieurs, een schier onuitputtelijk reservoir van hardwerkende arbeiders zonder vakbonden, hordes vlijtige studenten die de kennisachterstand welke de Culturele

Revolutie had veroorzaakt, in rap tempo wegwerkten. Wie kent de beelden niet: Peking, Shanghai, Kanton, een grote bouwput met talloze hijskranen? Wie zag ze niet: de rapportages en documentaires, de een nog ronkender dan de andere? Vliegvelden, autobanen, wolkenkrabbers, hoge-

snelheidstreinen, opzichtige consumptie waar je ook maar keek. En met de komst van het internet, dachten velen, zouden de laatste restjes van de ideologische Grote Muur definitief worden geslecht. We groeiden in hoog tempo naar elkaar toe; vooral zij richting ons, wel te verstaan.

Zhongguo oftewel het Centrale Land

Toen Mao op 1 oktober 1949 zijn regime presenteerde, deed hij dat met de woorden: 'Vandaag is het Chinese volk opgestaan!'. Het was in zijn ogen een wedergeboorte na een periode van smadelijk verval. Deze renaissance van de Chinese natie beoogde een welvarend land met veilige grenzen te scheppen. Peking zou weer de hoofdrol gaan spelen in Oost-Azië en het eiland Taiwan, waar de nationalist van Chiang Kai-shek zich handhaafden, zou opnieuw een onlosmakelijk deel van het Chinese rijk worden. De eerste 25 jaar kwam dit beleid – zeker in economische zin – maar in beperkte mate uit de verf. De volgende decennia ging het veel beter. Evenwel, het ware oogmerk van alle politieke inspanningen was niet zozeer een beter leven voor de individuele Chinese burger, doch een rijk en daarom machtig China, uiteraard onder leiding van de CCP. De droom van een onverzadigbare Chinese markt en de onuitputtelijke kansen die dit fenomeen alle marktpartijen leek te bieden, deed velen de signalen missen dat de fundamentele doelstellingen van Peking niet waren veranderd en dat alles wat die doelen bedreigt, hard wordt aangepakt.

Een voorbeeld van verblinde inhaligheid was ons eigen land. Het kreeg een ferme tik op de vingers toen het eind 1979 twee onderzeeboten aan Taiwan verkocht. Het minstens even inhalige Frankrijk leverde in die jaren fregatten en straaljagers aan Taiwan maar had gelet op zijn geostrategisch gewicht minder van VRC-maatregelen te duchten. Nederland belandde voor jaren op de diplomatieke strafbank. Ook als China daarvoor de prijs zelf moest betalen, aarzelde het regime nooit te doen wat het nodige achtte om overeind te blijven. Dat merkten om hervormingen demonstrerende studenten in 1989. De hele wereld heeft toen gezien wat er gebeurde op het Plein van de Hemelse

'Ook als China daarvoor de prijs zelf moest betalen, aarzelde het regime nooit te doen wat het nodige achtte om overeind te blijven. Dat merkten om hervormingen demonstrerende studenten in 1989.' Op de foto een schilderij van de iconische foto met de student op het Plein van de Hemelse Vrede. Maker onbekend. (foto flickr/Michael Mandiberg)

Vrede: het protest werd met geweld teniet gedaan. De economische teruggang als gevolg van de reputatieschade nam Peking op de koop toe. China ontwikkelde, en ontwikkelt, helemaal niet zoals wij hadden gedacht en gehoopt. Niet alleen wil de CCP dat niet. Deze autoritaire 'controlocratie' beschikt inmiddels ook over de middelen en de technologie om alle gedachten en acties die de overheid onwelgevallig zijn, in de kiem te smoren. Intern dankzij een ijzeren greep op alle vormen van moderne communicatie en extern dankzij een economie waar de wereld niet meer om heen kan. President Xi Jinping, sinds 2013 staatshoofd, windt er geen doekjes meer om: in 2050 is China een midden-inkomensland, een technologische leider, de (militaire) baas in de wijde omtrek en een hoofdrolspeler aan alle tafels waaraan de mondiale beslissingen worden genomen.

Conclusie

Een rijtje hindernissen die de door China geclaimde plaats onder de zon bedreigen is makkelijk geformuleerd: de risico's die kleven aan een overconcentratie van macht, een afnemende economische groei, een snel verouderende bevolking, een krimpend arbeidsreservoir, een ernstig aangetaste leefomgeving, het ontbreken van een fatsoenlijk sociaal vangnet en verzet van de buurlanden en de VS tegen met name de met een fors gegroeide marine ondersteunde territoriale aanspraken in de Zuid-Chinese Zee. De kans dat het de Volksrepubliek gaat lukken is niet denkbeeldig. De fundamentele uitdagingen van onze

tijd – klimaat en milieu voorop – treedt het land tegemoet met een krachtig, technologie-georiënteerd bestuursapparaat. Het kan voor de aanpak van die uitdagingen zowel beschikken over de nationale economische middelen, als over die van elke Chinese staatsburger, op een wijze die in het Westen anders dan in oorlogstijd niet mogelijk is. De Amerikaanse militaire en economische hegemonie van na 1945 werd gekenmerkt door soft power.

De economische armslag die de VS destijds hadden, werd tevens gebruikt om de nieuwe – naar eigen inzichten ingerichte – wereldorde voor anderen verteerbaar te maken. Het Marshall Plan is daarvan het beste voorbeeld. Het vernieuwde China heeft voorlopig alle winst nodig om zijn burgers rustig te houden. Zeker op de korte, maar ook op de middellange termijn zal het altijd 'China first' zijn, 'and last'. Dat betekent voor de rest van de wereld onvermijdelijk inschikken. De keus die ons rest, is te definiëren waar wel, waar niet en welke prijs wij bereid zijn daarvoor te betalen.

Dr. Ph. (Flip) de Heer (1950) is voormalig ambtenaar van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Hij was daar twee jaar Secretaris-Generaal en ambassadeur in China, Japan en Zweden. Ook was hij langere tijd algemeen secretaris van Koningin Beatrix. Van huis uit is hij sinoloog en in 1986 promoveerde hij aan de Universiteit Leiden op een proefschrift over een Ming keizer.

De Pax Sinica in de Zuid-Chinese Zee

Van de 10 grootste havens ter wereld liggen er 9 rond de Zuid-Chinese Zee. Op de foto de Chinese containerhaven van Huangpu, in de provincie Guangzhou. (foto shutterstock)

Na de *Pax Romana*, *Pax Britannica* en *Pax America*, breekt binnenkort ontegenzeggelijk de *Pax Sinica* los, de komende Eeuw van China.¹ Maar is dat erg? Dat hangt van ons perspectief af, dat wordt gevormd door onze beleving, normen en waarden. Wanneer we iets van onze toekomstige rol in de *Pax Sinica* willen vinden, moeten we eigenlijk eerst bij onszelf beginnen: wat vinden wij belangrijk?

In mijn ogen had die vraag eerst gedefinieerd moeten worden, bij het schrijven van de recent uitgegeven *China Notitie*²: wat zijn onze Nederlandse kernwaarden, die we tot iedere prijs willen bewaren? Onze grondrechten? Onze veiligheid? Onze zelfstandigheid? Onze eigenrichting? Onze democratische waarden? Onze economie? In de beoordeling van China meten we meestal met onze Westerse maatlat, met democratische waarden en mensenrechten. Maar als we wat van China willen vinden, moet we ons ook verdiepen in de Chinese maatlat, gevormd door een 5000 jaar oude geschiedenis en een zeer rijke cultuur, verder vorm gegeven in de huidige tijd in een socialistische 'democratie' en door 'communisme met Chinese karakteristieken'. Een heel ander perspectief!

Laat ik een voorbeeld geven: de Zuid-Chinese Zee, voor velen in Nederland ver van ons bed. Ik betoog echter dat de Zuid-Chinese Zee een grote economische betekenis heeft voor Nederland en we, als voorvechter van een rechtvaardige internationale orde, met onze waarden iets van de huidige situatie met verschillende territoriale claims, *powerplay* door China en flagrante schendingen van het internationale recht, zouden moeten vinden en in onze relatie met China zouden moeten laten doorwerken.

De Zuid-Chinese Zee

Wanneer we op zoek gaan naar de grootste havens van de wereld, komen we veel verschillende lijstjes tegen, op grond van tonnen goederen overslag of aantallen containers. Wat al deze verschillende lijstjes gemeen hebben, is dat van de top tien havens, er 7 of 8 in China liggen en 9 rond de Zuid-Chinese Zee (en in de top 20: 13 Chinees en 16 rond de Zuid-Chinese Zee!). Rotterdam is nog steeds de grootste haven van Europa, staat op gebied van bruto register ton binnen de top tien en op grond van aantallen containers net buiten de top 10. Dat betekent dat een groot deel van het maritieme transport (wereldwijd meer dan 50%) de Zuid-Chinese Zee passeert en een significant deel van het maritiem transport via de Zuid-Chinese Zee van/naar Rotterdam onze economie voedt.

Belangen

Met overlappende claims van zes verschillende landen in de regio rond de Zuid-Chinese Zee op territoriale en economische rechten op zee, is vrije doorvaart niet zomaar gegarandeerd. Naast controle over de, voor de wereldhandel, belangrijke maritieme transportroutes, spelen er nog andere, grote belangen voor de landen rond de Zuid-Chinese Zee:

1. Visserij. De landen rond de Zuid-Chinese Zee hebben vitale visserij belangen dicht bij huis voor de eigen consumptie en export. 55% van de wereld-vissersvloot opereert in de Zuid-Chinese Zee en 12% van de wereld-visvangst wordt hier gevangen.³ Met deze overbevissing lijkt het erop dat de Zuid-Chinese Zee al deels is leeg gevist. Maar dat belet de landen niet hun claims te verminderen. De meeste confrontaties op zee tussen de landen zijn visserij gerelateerd. Daarbij gebruikt China zijn grote visvloot ook voor zijn omvangrijke maritieme militia⁴, dus gestuurd door de staat en semi-militair, om op het laagste geweldniveau buitenlandse vissers te kunnen aanvallen en *harassment* uit te voeren.

2. Grondstoffen. We kennen de rijke olie- en vooral gas reserves van Brunei, Sarawak (Maleisië) en Kalimantan (Indonesië) en kunnen verwachten dat er zich ook grote olie- en gasreserves onder de Zuid-Chinese Zee bevinden. China moet zijn grote behoefte aan olie en gas importeren uit voornamelijk het Midden-Oosten en Rusland en is dus zeer geïnteresseerd in deze voorraden dicht bij huis. De olie en gas reserves onder de Zuid-Chinese Zee zijn echter nog niet in spectaculaire grootte aangetoond, maar schattingen duiden op gasreserves ter grootte van die van Qatar.⁵

3. Militair.⁶ Voor China is de Zuid-Chinese Zee om twee redenen militair zeer belangrijk. De eerste is de verdediging van het vasteland van China in diepte en *access denial* van buitenlandse marines bij een mogelijk conflict over Taiwan. China wil niet alleen een vroegtijdige waarschuwing van een aanval op haar grondgebied vanuit het zuidoosten hebben, maar ook effectief kunnen reageren op een aanval vanuit zee. China heeft daartoe in de afgelopen 5 jaar kunstmatige eilanden opgeworpen in de Zuid-Chinese Zee en daarop luchtwaarschuwing en luchtverdedigingssystemen geïnstal-

Het noordelijke deel van de Zuid-Chinese Zee is het diepe water dat China voor haar SSBN's nodig heeft

leerd. Op *Woody Island*⁷ in de Paracel eilandengroep zijn tegenwoordig permanent gevechtsvliegtuigen gestationeerd en heeft China een kustwachtbasis. Het ontbreekt alleen nog aan een Chinese *Air Defence Identification Zone* boven de Zuid-Chinese Zee zoals China in 2013 ook boven de Oost-Chinese Zee vaststelde. Over de tweede militaire reden voor de Chinese claim over de Zuid-Chinese Zee is minder breed gepubliceerd. China gebruikt dezelfde tactiek voor de inzet van haar nucleaire onderzeeboten uitgerust met strategische ballistische raketten voor haar nucleaire vergelding als de voormalige Sovjet-Unie, vanuit een diepwaterbastion in de nabijheid van het moederland dat vanaf land is te verdedigen. Het noordelijke deel van de Zuid-Chinese Zee is het diepe water dat China voor haar SSBN's nodig heeft, ook enroute voor operaties in de Grote en de Indische Ocean. Vandaar dat China extra geïrriteerd is over de continue *ASW surveillance* activiteiten van de VS in de Zuid-Chinese Zee.

Historie

De territoriale claims en aanspraken op gebruik van de Zuid-Chinese Zee gaan ver terug in de geschiedenis. Chinese vissers maken al sinds 200BC gebruik van de Spratly-eilanden in het midden van de Zuid-Chinese Zee, maar pas na de Tweede Wereldoorlog claimden de Chinese Nationalisten in 1947 80% van de Zuid-Chinese Zee cf. de huidige claim voor teruggave van de door Japan bezette gebiedsdelen aan de rechtmatige eigenaar. Deze teruggave was een ingewikkeld proces, grotendeels bepaald door de overwinnaars van de oorlog in de verklaringen van Caïro en Potsdam (1943 en 1945), waarbij China de Japanse overgave aanvaardde inclusief die van de Japanse garnizoenen op Taiwan en de Paracel en Spratly eilandengroepen. Maar toen Chinese Nationalisten de Paracels en Spratlies in 1946 bezetten, was dat tegen het zere been van de Franse kolonisator in Zuidoost-Azië. China was na de Tweede Wereldoorlog zelf verwickeld in een bloedige burgeroorlog die in 1949 in het voordeel van de Communisten beslist werd. De Nationalisten trokken zich terug op Taiwan en trokken hun troepen weg van de Paracels en Spratlies. Dat gaf ruimte voor de oorspronkelijke bewoners en vissers uit voornamelijk Vietnam om terug te keren naar de weinige bewoonbare eilanden, tenminste tijdens het visseizoen. Met de oorlog in Vietnam (1955-1975), de opkomst van de Volksrepubliek China met een steeds assertievere opstelling en groeiende belangstelling voor het grote zeegebied met haar natuurlijke grondstofvoorraden ontstond een complexe situatie voor de rechtmatigheid van de vele claims. In 1958 gaf (communistisch) China een verklaring uit over haar claim op het grootste deel van de Zuid-Chinese Zee en schetste zij de '*nine-dashed-line*' op de zeekaart; deze is echter nooit duidelijk gedefinieerd.

Recente ontwikkelingen

De politieke gevoeligheid van alle claims en belangen in de Zuid-Chinese Zee komen duidelijk naar voren in de

Claims in de Zuid-Chinese Zee, met de nine dash line van China. (flickr.com/uploaded by Karl-Ludwig Poggemann)

conferenties van de ASEAN landen, waar de Zuid-Chinese Zee een controversieel onderwerp op de agenda kan zijn. Sommige landen willen China als buurland niet voor het hoofd stoten terwijl andere zich sterk maken voor hun eigen belangen en claims. Pas in 2002 kwam er in onderhandeling met China tijdens het ASEAN+1 overleg een *'code of conduct in the Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea'*, een code die vervolgens slecht nageleefd wordt en die nooit cf. de afspraak succesvol verder is uitgewerkt tot bindende regels.

De *'US pivot to Asia-Pacific'*; de opspelende maritieme controverse in de Oost-Chinese Zee tussen China en Japan in 2012; een steeds assertiever wordend China in het maritieme domein; een toename van confrontaties op zee tussen Chinese en Vietnamese/Filipijnse vissers en kustwachtschepen inclusief inzet van China's maritieme militia, en tenslotte de bouw door China van kunstmatige eilanden in de Zuid-Chinese Zee vanaf 2014: met deze ontwikkelingen kon een reactie van een van de omliggende landen niet uitblijven. In 2015 vroeg de Filipijnse regering bij het Permanente Hof van Arbitrage in Den Haag te oordelen over de rechtmatigheid onder UNCLOS van de Chinese *nine-dashed-line* en claims over de verschillende eilandengroepen in de Zuid-Chinese Zee. China erkende en erkent van zijn kant arbitrage door het Hof niet en vindt dat geschillen direct tussen de betrokken partijen moeten worden opgelost, zonder tussenkomst van een derde partij. De samenstelling van het hof had daarbij de schijn van onpartijdigheid tegen zich. De voorzitter van de arbitragecommissie was weliswaar een neutrale Ghanese rechter, maar met leden uit Frankrijk, Polen, Duitsland en Nederland is de commissie zwaar westers georiënteerd. Hoe capabel en geleerd deze rechters en experts ook moge zijn: niet neutraal.

'Op Woody Island® in de Paracel eilandengroep zijn tegenwoordig permanent gevechtsvliegtuigen gestationeerd en heeft China een kustwachtbasis.' Luchtfoto van Woody Island. (google maps)

Mijn eigen observatie is dat de uitspraak van het Hof in 2016 niets aan duidelijkheid te wensen overlaat: de Chinese claim binnen de *nine-dashed-line* is, kort gezegd, onrechtmatig. Maar de uitspraak is wel een typisch westerse: zonder enig – in de Aziatische culturen geaccepteerd/gewaardeerd – 'grijs gebied' en met groot gezichtsverlies voor China. Juridisch, in westerse ogen, een goede uitspraak maar cultureel voor *alle* Aziatische belanghebbenden onacceptabel, omdat ze geen ruimte liet voor ieders gelijk en gezichtsbehoud.

Conclusie

De Zuid-Chinese Zee is geografisch misschien ver van Nederland verwijderd maar heeft zeker geen 'ver-van-mijn-bed' belang voor ons land. De Zuid-Chinese Zee met een veilige en onbeperkte vrije doorvaart is niet alleen voor de open Nederlandse economie van essentieel belang maar ook voor zijn algemeen belang inzake de handhaving van de internationale rechtsorde. Gelet op de nationaal-strategische belangen die hier geraakt worden, verdienen de spanningen in dit gebied daarom veel meer aandacht dan dat zij tot dusver krijgen van de Nederlandse politiek en van de Koninklijke Marine.

KTZ b.d. ir. Jeroen Franken was onder meer defensie attaché in China van 2012 tot 2016.

Noten

- 1 Dit essay is een onderdeel van een breder perspectief over de Pax Sinica door Jeroen Franken, zoals verwoord in enkele van zijn lezingen en colleges, en beschikbaar als breder artikel.
- 2 Beleidsnotitie 'Nederland-China: een nieuwe balans' van 15 mei 2019 door het kabinet
- 3 Fridthof Nansens Instituut *'Fish, not oil, at the heart of the South China Sea conflict'*, artikel van 24 nov 2017 (<https://www.fn.i.no/news/fish-not-oil-at-the-heart-of-the-south-china-sea-conflict-article1556-330.html>).
- 4 De Chinese militia omvatten alle manlijke burgers in China in de leeftijdsgroep van 18 t/m 35 jaar, geschikt voor militaire dienst, die goed georganiseerd zijn onder auspiciën van de Centrale Militaire Commissie en de reserve vormen van het volksbevrijdingsleger (PLA). De grootte van de militia is onderdeel van speculatie; schattingen variëren tussen 3 en 30 miljoen leden. De Chinese overheid gaf in 2004 een wettelijk kader van 8 tot 10 miljoen leden. Een deel van de militia is maritiem en omvat o.a. delen van de visserijvloot. De maritieme militia worden veel ingezet bij territoriale conflicten in Zuid- en Oost-Chinese Zee om het geweldniveau zo laag mogelijk te doen lijken.
- 5 De gasreserve van Qatar wordt geschat op 24.530.000 miljoen m3 in 2016 en vormt daarmee de drie na hoogste gasreserve ter wereld.
- 6 *China Defence White Paper 2014* (<http://eng.mod.gov.cn/Database/WhitePapers/2014.htm>): *'Force Development in Critical Security Domains - The seas and oceans bear on the enduring peace, lasting stability and sustainable development of China. The traditional mentality that land outweighs sea must be abandoned, and great importance has to be attached to managing the seas and oceans and protecting maritime rights and interests. It is necessary for China to develop a modern maritime military force structure commensurate with its national security and development interests, safeguard its national sovereignty and maritime rights and interests, protect the security of strategic SLOCs and overseas interests, and participate in international maritime cooperation, so as to provide strategic support for building itself into a maritime power.'*
- 7 Zie: <https://amti.csis.org/woody-island/>. Woody Island in de Paracel eilandengroep is sinds 2012 getransformeerd tot een kustwacht- en militaire basis.
- 8 Zie: <https://amti.csis.org/woody-island/>. Woody Island in de Paracel eilandengroep is sinds 2012 getransformeerd tot een kustwacht- en militaire basis.

'Op strategisch niveau is onduidelijk wat Trump wil bereiken. Sommigen zien parallellen met de aanloop naar de Irak oorlog in 2003'

Column

Het is geen oorlog in de Straat van Hormuz, maar het scheelt niet veel. Deze waterweg is een slagader van de wereldeconomie; dagelijks gaan er bijna achttien miljoen vaten olie doorheen. Als de straat wordt geblokkeerd, dan voelt men dat onmiddellijk bij de benzinepomp. Hier broeit een conflict tussen Iran en de VS, geflankeerd door de Arabische Koninkrijken. Andere landen zijn ook betrokken bij dit geopolitieke Mikado – onder meer Israël, Rusland, Turkije en China. Sinds mei dit jaar escaleert het snel. Eerst werden meerdere olietankers beschadigd door mijnen. De VS identificeerden Iran als boosdoener. Hierna schoten de Iraniërs een Amerikaanse drone uit de lucht. De VS stonden op het punt om militair terug te slaan, maar Trump blies de aanval op het laatste moment af. Later haalde een Amerikaans vliegdekschip een Iraanse drone neer. Begin juli confisqueerden de Britten een Iraanse tanker (Grace 1); twee weken later hijackten de Iraniërs een Britse tanker (Steno Impero). Alles oog om oog, tand om tand.

De crisis ontstond nadat de VS de regionale veiligheidsarchitectuur had ontmanteld. Sinds 2013 vormde het Iraans nucleair akkoord, overeengekomen tussen Iran, de 5 permanente leden van de Veiligheidsraad, Duitsland en de EU – een stabiliserend raamwerk. In ruil voor het opheffen van sancties mocht Iran uranium verrijken op een zeer beperkte en gecontroleerde wijze. Alles om te voorkomen dat het land kernwapens zou kunnen verkrijgen. Trump wilde een assertiever beleid, trok de VS in mei 2018 uit het akkoord, en legde meteen harde sancties op. Europese landen poogden het akkoord nog overeind te houden, maar hun grote bedrijven trokken zich terug. Deze wilden geen boetes van de VS riskeren; dat was de investering in Iran niet waard. Zo verdween voor Tehran een belangrijke prikkel om mee te blijven doen. Inmiddels lijken zowel in Washington, Tel Aviv als Tehran de hard-liners - facties die aansturen op verscherping van het conflict – het interne debat te hebben gewonnen. Maar agressieve retoriek op politiek niveau leidt tot spanning op het operationele. En de veiligheidspal is dus afgezet.

Een tactisch besluit van een eenheidscommandant kan de vlam in de pan doen slaan. In 2007 werden 15 Britse mariniers en matrozen overmeesterd door de Iraanse Republikeinse Garde; zij gaven zich over om een bloedbad te voorkomen. Zo'n blamage zal de *Royal Navy* niet nog een keer overkomen. Op strategisch niveau is onduidelijk wat Trump wil bereiken. Sommigen zien parallellen met de aanloop naar de Irak oorlog in 2003. Destijds werd in de media en de VN uitgebreid gedebatteerd, maar achteraf bleek dat Bush geen enkel kabinetsvergadering had gewijd aan de Irakoerlog. Of deze wel wenselijk was, wat men wilde bereiken en welke langetermijnplanning noodzakelijk was: allemaal vraagstukken die amper aan de orde kwamen. Of er anno 2019 een doordacht plan is voor Iran is maar de vraag. Als escalatie tot een militair treffen leidt, dan zijn Iraanse cyberaanvallen, aanslagen door Hezbollah en druk op de straat van Hormuz te verwachten. De economische en politieke gevolgen zijn moeilijker te overzien, maar een ding is inmiddels duidelijk: oorlogen zijn makkelijker te beginnen dan te beëindigen.

Sergei Boeke is politiek adviseur bij het NAVO hoofdkwartier JSEC in Ulm, Duitsland. Hij schrijft op persoonlijke titel.

Handelsrelatie met China vergt een maritieme strategie op wereldniveau

De Johan de Witt Conferentie staat dit jaar in het teken van de relatie met China. Daarbij worden de belangen bekeken vanuit het perspectief van de krijger, koopman en diplomaat. Voorzitter Rob Verkerk en Directeur Roel de Graaf vertegenwoordigen met hun belangenorganisaties de maritieme sector en -maakindustrie. In dit interview met de organisatoren van de conferentie, geven zij hun visie op de maritieme handelsrelatie met China.

De Nederlandse maritieme sector als geheel zal waakzaam moeten zijn voor de Chinese maritieme industrie. Daartoe moet de sector de contacten en de communicatie verbeteren, niet alleen met China maar ook met andere -maritiem georiënteerde- Europese landen. Nauwe samenwerking in Europees verband is essentieel om de wereldwijde concurrentie voor te blijven en geen speelbal te worden tussen de Verenigde

Staten en China. We moeten onze eigen koers bepalen, op zoek naar meer evenwicht en wederkerigheid in de handelsrelatie met China.

Rob Verkerk, voorzitter van Nederland Maritiem Land (NML), benadrukt het belang van samenwerking binnen de Nederlandse maritieme sector en de EU. 'Het ontbreekt op dit moment aan een overkoepelende strategie op

Rob Verkerk, voorzitter NML.

Roel de Graaf, directeur NMT

mondiaal niveau voor de maritieme sector. Een gezamenlijke strategie is nodig om onze concurrentiepositie te behouden en te verbeteren.' De Europese maritieme technologiesector (SEA Europe) en de Europese reders (ECSA) werken daartoe aan een intensivering van de samenwerking. 'Dit is hard nodig, vooral met het oog op de toekomst' zegt ook Roel de Graaf, directeur Netherlands Maritime Technology (NMT), één van de brancheverenigingen binnen NML. Hij benoemt de stappen die door zijn branchevereniging voor scheepsbouw en toeleveranciers worden gezet. 'We informeren onze stakeholders in Brussel en Den Haag over de bedreiging die China vormt. Maar ook over concrete, oneerlijke handelspraktijken waar onze leden tegen aan lopen. Er wordt zelfs nagedacht over een maatregel die moet voorkomen dat Europees (subsidie)geld naar China vloeit, zonder dat Europa daar enige *return on investment* van terugziet.' Meer dan 50% van de leden van NMT doet zaken met China.

De maritieme sector is van levensbelang

Verkerk vervolgt: 'De maritieme sector is van vitaal belang voor het niveau van welvaart en welzijn dat we hebben in Europa, Nederland voorop. Denk daarbij aan ons voedsel, dat steeds vaker uit de zee komt (visserij, *sea farming*), de logistieke keten van goederen, grondstoffen en mineralen. Negentig procent van onze import komt over zee en tweederde van onze export verlaat ons land via de waterwegen, de winning van (groene) energie op zee, het gebruik van de zeebodem voor intercontinentale communicatie (internetkabels) en het gebruik van de vrije zee voor de bescherming van Europa en de Europese belangen wereldwijd.' De maritieme sector biedt in Nederland werkgelegenheid aan een kwart miljoen mensen exclusief de havens (Bron: Maritieme Monitor 2018). Heel Europa is voor 76% van haar handel met de buitenwereld

afhankelijk van transport over water. 'Willen we als Nederland zelfredzaam blijven en eigen handelingsvermogen houden, zoals het Regeerakkoord voorstaat, dan dient de maritieme sector erkend te worden als strategisch onmisbaar.' Defensie heeft daar reeds een eerste stap toe gezet door de zelf-scheppende marinebouw prioriteit te geven binnen de Defensie-Industrie Strategie (DIS) die eind vorig jaar is verschenen. 'Maar breder moet de maritieme sector binnen de EU van strategisch belang worden beschouwd, voor het behoud van het eigen handelingsvermogen van een relevant Europa op het wereldtoneel'.

Gelijk speelveld

China heeft toegezegd de Wereldhandelsorganisatie (WTO) regels rondom staatssteun aan de eigen Chinese bedrijven aan te scherpen. Dat is een eerste stap richting een meer wederkerige handelsrelatie tussen het Westen en China. Een gelijk speelveld (*level playing field*) staat voorop bij het behoud van een eerlijke concurrentiepositie. Dat geldt overigens niet alleen voor China, maar ook voor de relatie met de VS en tussen de landen binnen Europa. Het kan bijvoorbeeld niet zo zijn dat dat regels van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) rondom arbeid en milieu in Nederland en Europa strenger worden gehandhaafd dan elders.

Kostbare ruilhandel

Nederland wil voor sleuteltechnologieën en kritieke grondstoffen niet afhankelijk worden van China. Wij willen intellectueel eigendom beschermen en ongewenste technologische kennisoverdracht vermijden. Verkerk: 'We zullen op zoek moeten naar een goede balans. Als China technologieoverdracht vraagt, dan moet daar iets tegenover staan, en niet alleen toegang tot de Chinese markt.' We zullen veel strategischer met dergelijke vraagstukken

om moeten gaan vanuit een lange termijnvisie. Ook op het gebied van het havenbeheer moeten we waakzaam zijn. 'Cosco, een containerrederij uit Shanghai, zusterstad van Rotterdam, beheert sinds 2008 twee van de drie containerterminals in de haven van Piraeus, Griekenland.' Het bedrijf heeft ook een meerderheidsbelang in het geprivatiseerde havenbedrijf met de derde terminal. Er wordt gesuggereerd dat hiermee een goedkoper en meer bruikbaar alternatief voor Noord-Europese havens is gecreëerd, als aansluiting op de nieuwe zijderoute. 'Zo kun je je dus afvragen of de verkoop -uit bezuinigingsoverwegingen- van de Griekse haven Piraeus aan China, een belangrijke toegangspoort tot Europa, een verstandige zet voor Nederland is geweest.'

'Made in China 2025'-strategie

China is een land van kansen, maar ook een rivaal zoals nooit eerder in de economische geschiedenis. China zet alles in om zo veel mogelijk voor elkaar te krijgen in een korte tijd. De 'Made in China 2025'-strategie is hier een perfect voorbeeld van. In 2025 wil de Chinese overheid zelf complexe schepen kunnen bouwen en de onderdelen daarvoor laten produceren door de eigen, lokale, maritieme toeleveringsbedrijven. Ook de eerste ferry's zijn al in China gebouwd. Zo wordt het aandeel voor onze eigen maritieme sector in Nederland en Europa steeds kleiner.

Verkerk: 'We moeten op zijn minst een stilliger houding aannemen richting onze Chinese business partners en [we] moeten de lange termijn continuïteit van onze eigen thuisbasis, de maritieme sector in Nederland en Europa, koesteren en bestendigen. Doen we dat niet, dan zijn wij in 2030 alleen nog maar een belangrijke afzetmarkt voor de Chinese productiereuzen.'

Samen werken aan een toekomstbestendige maritieme sector in Europa

De Graaf vervolgt: 'NMT houdt zich binnen NML bezig met het monitoren, waarschuwen en het geven van tips. Als zodanig vormt zij een meldpunt voor oneerlijke handelspraktijken. Aan de andere kant slaan zij met de Europese partners, verenigd binnen Sea Europe, de handen ineen voor de opstelling van o.a. een strategieplan voor een krachtige, vitale maritieme sector in Europa. Dit werk begint reeds zijn vruchten af te werpen. Onlangs publiceerde de Europese Commissie een 10-punten plan om tot meer gebalanceerde economische betrekkingen met China te komen. Hierin wordt officieel erkend dat China internationaal marktleider dreigt te worden in strategische hightech sectoren, waaronder scheepsbouw en maritieme equipment.'

Concluderend moet onze zelfredzaamheid en ons eigen handelingsvermogen voorop blijven staan. De Nederlandse maritieme sector investeert in de verduurzaming van vervoer over water op Nederland en Europees niveau. Op eigen initiatief, voor het belang van mens en milieu, en om aan de Nederlandse en Europese regelgeving te voldoen. 'Een strategische blik op de handelsrelatie met China moet ervoor zorgen dat wij op duurzame wijze economische groei kunnen nastreven zonder naïef te zijn en zonder oneerlijke handelspraktijken te accepteren', aldus Verkerk. Hij staat daarin niet alleen, de Europese Commissie kwam begin dit jaar namelijk met maatregelen tegen de ontwrichting van de Europese interne markt door concurrenten met Chinese overheidssteun. Steun die ook wordt verstrekt aan Chinese rederijen en scheepsbouwers: 'We moeten dus waakzaam blijven'.

Facts & Figures

De top-2 **banken** in scheepsfinanciering zijn Chinees:

- Bank of China, 17,5 miljard euro
- The Export-Import Bank of China, 17 miljard euro

Chinees **scheepseigenaren** plaatsen bijna 90% van hun orders in China
Europese scheepseigenaren bouwen de meerderheid van hun schepen in China (38%),
Zuid-Korea (16%) en Japan (5%)

Qua tonnage is China wereldleider met een **orderboek** van 27.7 miljoen CGT
(Compensated Gross Tonnage)
Ter vergelijking, Europa heeft een orderboek van 12.3 miljoen CGT

Inzet KM in Caribisch gebied

Juli 2019: een onderscheppingsteam van het Korps Mariniers brengt een *go fast* met 424 kilo cocaïne aan boord naar Zr. Ms. Groningen. Het patrouilleschip is sinds 20 april 2019 actief als stationsschip in het Caribisch gebied. Het wordt onder meer ingezet voor antidrugsoperaties en *search and rescue*-acties en bij humanitaire hulpverlening. (ministerie van Defensie)

Deze maand in de online Bevrijdingskrant

- Sporen van de strijd: Gedenksteen Irenebrigade bij Château Saint-Côme
- Longreads: 'De Irenebrigade, Odyssee van Leendert van Vliet' en 'Mulberry-havens'
- Dagboeken Gerard Wubben en Jan Arts (nieuw), brieven Walter
- Mini-documentaire: Moffen, mortieren en muggen
- Podcast: Afl. 3, Augustus 1944, uitbraak uit Normandië
- Nederlands-Indië: 18 Squadron NEI (Netherlands East Indies)
- Toen en nu met...: sgt-1 Puijk over geneeskundige verzorging
- Boek van de maand: D-Day girls
- Interactieve kaart: Aug. 1944, uitbraak uit Normandië
- Film-blik: De bevrijding van Parijs
- Ingekleurde foto: Rustmoment Irenebrigade
- Portretten Irenebrigade

75jaarvrij.nl is een uitgave van het NIMH

AANKONDIGING

75 JAAR VROUW IN DE MARINE

Reünie 30 oktober 2019
in de "Witte Raaf" te Den Helder

Voor alle ex- en actief dienende vrouwelijke militairen in de Koninklijke Marine

Informatie:
website: www.ex-actkm.nl
e-mail: reunie@ex-actkm.nl
post:
Reüniecommissie
Ex-act KM
Saturnus 42
1115 TE Duivendrecht

De vereniging van Ex- en actief dienende vrouwelijke militairen der Koninklijke Marine (Ex-act KM) nodigt alle vrouwen die dienen of gediend hebben bij de Koninklijke Marine uit voor de reünie ter gelegenheid van het jubileum "75 Jaar Vrouw in de Marine".

De reünie wordt gehouden op **woensdag 30 oktober 2019** van 11.00 - 16.00 uur in de "Witte Raaf" op het Nieuwe Haven terrein te Den Helder.

De kosten bedragen voor leden €15,00, voor niet leden/introducé € 25,00. Deze prijzen zijn inclusief koffie/thee bij aankomst, een maaltijd en herinnering.

Meer info en aanmelden: ga naar www.ext-actkm.nl

KVMO ZAKEN

Nieuws uit het georganiseerd overleg

Dinsdagmiddag 30 juli jl. hebben de gezamenlijke bonden tijdens het Sector Overleg Defensie de nieuwe Defensie-CAO ondertekend. Hiermee is deze van kracht geworden. Hieronder treft u de tekst aan die de GOV|MHB, waarbij de KVMO is aangesloten, heeft uitgesproken tijdens dit overleg.

'Ruim 20% van uw officieren heeft alleen al via de GOV|MHB zijn of haar stem uitgebracht. Met 90% voor en 5% neutraal stemt dus een overgrote meerderheid vóór dit onderhandelaarsakkoord. Deze CAO, inclusief de overgang van een eindloon naar een middelloon pensioenstelsel, is een eerste stap in de richting van hetgeen in de Defensienota 2018 staat: het centraal stellen van het personeel. Het is goed om dat te constateren. Een woord van dank aan de vertegenwoordigers van Binnenlandse zaken en Financiën. Zij hebben dit mede mogelijk gemaakt, dat mag ook wel eens vermeld worden. Toch ook een woord van bezinning. Het heeft allemaal erg lang geduurd. In november 2017 treedt u [minister van Defensie Bijleveld – red] aan. In maart 2018 meldt u "dat we gaan investeren in onze mensen". In augustus 2019, na veel hangen en wurgen, ligt er dan eindelijk een acceptabele nieuwe CAO. Dit zijn zestien maanden! In die zestien maanden heeft de krijgsmacht ca. vierduizend veelal jonge militairen door irregulier verloop verloren. Dat is bijna de helft van het aantal vacatures in militaire functies die wij nu kennen. Laat ons duidelijk zijn; dit is een rampzalige en een negatief uitpakende factor van betekenis in het proces van herstel van de krijgsmacht. In een tijd van economische *hausse* en lage werkloosheid heeft de krijgsmacht zich buiten spel geplaatst. De bonden hebben u vanaf november 2017 meermaals opgeroepen het overleg te starten, echter zonder resultaat. Er is en was onvoldoende gevoel voor de urgentie bij de top van Defensie. Maar ook de controlerende functie van de Vaste commissie voor Defensie heeft in onze optiek gefaald, zoals ook blijkt uit de commentaren van Diewertje Kuipers op de site Follow the Money.

Wanneer we terugkijken naar "de Agenda van de Toekomst" uit 2010, stellen we vast dat met deze CAO de verdere ophoging van de UGM-leeftijd wordt afgerond en dat de systematiek van een middelloonpensioen, inclusief een *faire* compensatie wordt ingevoerd. Wij twijfelen er niet aan dat bij de uitvoering en regelgeving zich nog problemen zullen voordoen. Maar nogmaals,

wij zijn het eens met het afschaffen van het eindloonstelsel en het overgaan op een middelloonsystematiek. Dat is een *faire* en juiste beslissing. Wij concluderen ook dat een functiewaardering die recht doet aan de werkzaamheden van de militair, zal leiden tot grote veranderingen in het loongebouw. Daarnaast gaat een vergelijking van de toelages met de omgeving tot grote veranderingen leiden. Pas dan is wat betreft de beloning een competitieve situatie ontstaan. Tot die tijd is en blijft behoud van goed personeel in een economisch florerende tijd een probleem. Er zullen nog steeds onmisbare kaderleden met pijn in het hart afscheid nemen van Defensie. Als laatste zullen al de voorgaande factoren hun weg moeten vinden in een visie op personeel. Een visie waarin ook de carrièrekansen en mogelijkheden voor militairen en burgers vorm krijgt, op een zodanige wijze dat de krijgsmacht zijn werk kan uitvoeren en zijn conflicten kan winnen. Niets is meer traumatisch dan verliezen, iets wat de recente historie ons leert.

Afsluitend. De weg naar deze CAO is te moeilijk geweest en heeft te lang geduurd. Gezien de complexiteit verwachten wij een tenminste even moeilijke weg om het loongebouw, de toelages en de visie op personeel vorm te geven. Behoud en werving wordt pas echt succesvol als de hele weg is afgelegd. Deze CAO is een belangrijke stap op deze weg. Hieruit spreekt ook waardering voor het personeel.

De GOV|MHB gaat onverdroten voort op de weg om vooraf haar mogelijke oplossingen breed te toetsen in de organisatie en dus niet alleen bij officieren. Daar in de organisatie liggen de oplossingen. Wij voelen ons gebonden, maar ook gesterkt door deze ruggenspraak en zullen onze rol op dit punt met verve blijven spelen.'

Meer weten over de Defensie-CAO? Lees er alles over in ProDef-bulletin nr. 5 en op www.kvmo.nl

VOORAANKONDIGING

16 oktober
64-jarigendag KVMO

Woensdag 16 oktober 2019 organiseert de KVMO de jaarlijkse KVMO 64-jarigendag “Van UKW naar pensioen”. Deze dag is bestemd voor de postactieve leden en de elders actieve leden van 64 jaar die op korte termijn met pensioen gaan. Zij ontvangen in augustus een uitnodiging.

(foto Fotografie Moussault)

Het hoofdbestuur van de KVMO verwelkomt haar nieuwe leden!

LTZ1(LD)	C.P. Alblas	ADB	B.P.M. de Groot
aspADB	M.R. Arens	aspADB	M.J. Hilling
LTZ2OC	P.S. Baanen	LTZ1	O.A.J. van der Leij
aspADB	P.M. Bettenbroek	LTZ2OC (LD)	A. Luijten
KPLADB	Q. Boomstra	LTZ1 (TD)	E.J. Maas
aspADB	L. van den Bosch	aspKPL	N. Massroux
LTZ1	F. Eelman-Frinks	aspADB	N.K.P. van Spijker
ADB	A.L.X. Evalle	aspADB	J.T. Venema
LTZ1	G.J. van Gorcum	aspADB	G. Wolles

Johan de Witt Conferentie 2019

De verhoudingen tussen Nederland en China beginnen steeds serieuzer te worden. Er lijkt spanning te ontstaan tussen enerzijds de rol van China als handelspartner en anderzijds haar expansiedrift op zee.

Tijdens de 10e editie van de Johan de Witt Conferentie staat ‘China’ centraal in de vorm van een Serious Game. Jonathan Holslag leidt als Chinakenner de 2 scenario’s apart in, waarna deze live op het podium worden gespeeld. Daarbij wordt het spel ondersteund door filmbeelden van incidenten en nieuwsfeiten.

Datum	donderdag 5 september
Locatie	auditorium KPN-hoofdkantoor, Wilheminakade Rotterdam
Tijd	12.00 - 18.00 uur
Afsluiting	aan boord van Zr. Ms. Rotterdam
Inschrijven	www.johandewittconferentie.nl

In Memoriam

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het overlijden van:

KLTZT b.d. P.R. de Vries Hoogerwerff († 6 augustus 2019)	KTZ b.d. B.G.A. Fanoy († 10 juli 2019)
LTZ1 b.d. H.P. Dalinghaus († 28 juli 2019)	Mevrouw W. van der Veen - van den Elst († 23 juni 2019)
Ir. O.B. Vos († 27 juli 2019)	Mevrouw M.A.D. Visser - Verhaagen († 13 juni 2019)
KLTZ b.d. P.J. Struik († 18 juli 2019)	KTZT b.d. G.A.K. Crommelin († 31 mei 2019)
LTZVK2OC b.d. W.A. Raphet Meeng († 15 juli 2019)	LTZSD1 b.d. ing. P.J. Klap († 21 april 2019)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hen veel sterkte toe

Correctie.

In het vorige nummer is de datum van overlijden van LTZVK2 b.d. H.R. Oosterbaan verkeerd vermeld. De heer Oosterbaan is overleden op 31 maart 2019.

Activiteiten najaar 2019

ALGEMEEN

4 sept	Maritiem Evenement KVMO
Locatie	: Loosdrechtse Plassen
Tijd	: 15.00 – 20.00 uur
Informatie	: Zie www.kvmo.nl onder Activiteiten

5 sept	Johan de Witt Conferentie
Locatie	: Hoofdkantoor KPN, Rotterdam
Tijd	: 12.00 – 18.00 uur
Informatie	: Zie www.kvmo.nl onder Activiteiten

16 okt	64-jarigendag KVMO
Locatie	: Marine etablissement Amsterdam
Tijd	: 10.00 – 16.00 uur

AFDELING NOORD

3 sept	Postactievenborrels
1 okt	Locatie : Marineclub, Den Helder
5 nov	Aanvang : 17.00 uur
3 dec	Informatie : Ter plaatse kan men zich opgeven voor een PA-diner voor de speciale prijs van €14,95 p.p

AFDELING MIDDEN

10 sept	Borrels
12 nov	Locatie: Kromhoutkazerne, V6 Huiskamerbar
Tijd:	16.30 – 18.30 uur

AFDELING ZUID

24 sept	Bezoek aan het Bevrijdingsmuseum Zeeland (KVEO)
Locatie	: Nieuwdorp
Informatie	: Zie www.kvmo.nl , onder Activiteiten

13 okt	Mosselmaaltijd (KVMO)
Locatie	: De Merelhoeve, Nieuw en St Joosland
Aanvang	: 13.00 uur

Alle activiteiten staan open voor KVMO leden, ook als een andere vereniging de organisatie verzorgt. Voor vragen of nadere informatie over het programma kunt u mailen naar: KVMOZuid@aim.com

DE DEADLINE VAN HET AANLEVEREN VAN KOPIJ VOOR DE RUBRIEK KVMO-ZAKEN VOOR HET OKTOBERNUMMER IS 2 SEPTEMBER 2019.

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ereleden:

KTZT b.d. ir. S.J.J. Hoffmann
KOLMARN b.d. A.H.P. Knoppen
KTZ b.d. L.J.M. Smit
KTZA b.d. drs. T.G.D. Steenbeek
KLTZ b.d. mr. O.W. Borgeld
KTZ ing. M.E.M. de Natris

Hoofdbestuur:

Voorzitter:
KTZ ing. M.E.M. de Natris
Vice-voorzitter:
KTZ ing. W.P. Groeneveld
Secretaris:
LTZ2OC (LD) N.J. van Lierop
Penningmeester:
KLTZ (LD) H.M.J. van de Burgt
Namens Afdeling Noord
KLTZ (LD) J.L. ten Berg
Namens Afdeling Midden
KLTZ H.M. van Rijn

Namens Afdeling Zuid
KLTZ R.O.P. Pulles
Namens Afdeling Caribisch gebied
KLTZ (LD) C.M. van der Pijl EMSD
Namens Werkgroep Postactieven
KLTZ b.d. M.A. Eland
Namens Werkgroep Elders Actieven
LTZ1 (LD) KMR M. Venema
Namens Werkgroep Jongeren
LTZ3 (LD) H.M. Krul
Namens de Werkgroep Genderbeleid
KLTZ b.d. M.A.W. Riemens

Afdelingsbesturen:

Noord:
KLTZ (LD) J.L. ten Berg
KLTZ b.d. P.J. van Maurik
KLTZ b.d. B. Fritzsche
LTZ1 (LD) P.Y. Handgraaf-Blok

Midden:

KLTZ H.M. van Rijn
KTZ (TD) ir. J.J. Bleijs
KLTZ b.d. J. de Jonge
KTZ b.d. H. van Eijdsen

Zuid:

KLTZ R.O.P. Pulles
maj KL b.d. P. van der Laan
KLTZ (SD) b.d. A.J. Zwiers
KLTZA b.d. P.A. Brons (postactieven)

Caribisch Gebied:

KLTZ (LD) C.M. van der Pijl EMSD

KVMO-leerstoel

Universiteit Leiden:
Prof. dr. T.B.F.M. Brinkel

Adres secretariaat:

Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
T : 070-3839504
F : 070-3835911
E : info@kvmo.nl
W : www.kvmo.nl

Onderlinge Bijstand

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (www.underlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat van de KVMO.

KVMO
verwelkomt
promotie 2019
op het KIM!

